

COMMENTARIA REVERENDISSIMI PATRIS Fratris Thomæ de Vio Caietani artium/sacræ theologiæ & ordinis prædicatorum professoris ac eiusdē ordinis Generalis Magistri in libros Aristotelis de Anima.

ℂINCIPIT QVAESTIO SINGVLARIS DE INFINITATE PRIMI MOTORIS EDITA A REVERENDISSIMO PATRE FRATRE THOMA DE VIO CAIETANO ARTIVM SACRAE THEOLOGIAE ET ORDINIS PRAEDICATORVM PROFESSORIS: AC EIVSDEM ORDINIS GENERALIS MAGISTRI.

ℂ Quæritur utrum deus glorioſus ſit infinitæ uirtutis. Et arguitur ꝙ non.

1ª ratio. PRimo, quia aut deus mouet cœlum effectiue & immediate: aut nõ effectiue: ſed ut finis tm̃: uel effectiue & mediate. Si primo modo & eſt infinitæ uirtutis: ergo motus cœli eſſet in non tempoꝛ. Quod eſt contra ſenſum, conſequentia patet ex 8° phiſicorum textu. 79°. & p° cœli textu. 52°. & 2°. cœli. co. 58°. & alibi &c. Si 2° modo aut 3° & eſt infinitæ uirtutis: ergo habetur in reꝝ natura una uirtus, quæ ſi moueret effectiue & immediate: motus fieret in nõ tp̃e: tunc ultra: Sed poſſibile eſt uirtutẽ illam infinitã mouere effectiue & immediate: ergo poſſibile eſt ex ea ſequi motũ in non tempore: qđ eſt impoſſibile ſimpľr. Prima cõntia ex antedictis ẽ euidens: affirmatio uero ultimi antecedentis patet ex eo ꝙ uirtus infinita nec eſt alligata cauſalitati finali motus: nec mediatæ cauſalitati effectiuæ eiuſdẽ quin poſſibile ſit ipſam ab iis abſolui: alioquin infinita uirtus non eſſet. Si dicatur ꝙ hæc ratio ſupponit Deum agere naturaliter. i. non quantum uult, ſ3 quantum poteſt, & ꝙ hoc non eſt neceſſarium: qa Deus ẽ naturæ intellectualis, cuius ꝑprium ẽ agere ſm intellectus ſui deſinitionẽ ut artifices facere uidemus. Et cõter Deus tanta uelocitate mouet, nõ quin plus poſſit, ſed quia ſic explicandæ ſuæ arti expedire uidet.

ℂ Contra hoc eſt: primo quia ſaltem habetur intentum ſm Ariſtem & Auerroim cæteroſq; philoſophos tenentes Deum l3 intellectualem: naturali tñ neceſſitate agere: demonſtratio ſiquidem poſita in p° cœli tex. 90. ad oſtendendam unitatem mundi manifeſte ſupponit hoc, ut patet ex dubio ibidem moto ab Alexandro & Auerroi & ſancto Thoma, & cæteris: Venatio etiam numerus intelligentiarum iuxta numerum motuum cœleſtium in 12°. methaphiſicæ textu. 43°. hoc idem ponit. Numerus enim motorum non adæquatorum non poteſt ex motuũ numero efficaciter cõcludi: cũ poſſet facile quiſpiã dicere plures motus ab eodẽ excedẽte motore fieri. Inconueniens quoq; reputatur ab Ariſte 8° phiſicoꝝ textu 79°. ꝙ uirtus finita & infinita poſſent æquali tempꝛe mouere. Quod tñ ex hac reſſione ſequeretur: Auerrois quoq; 8° phiſicoꝝ. co. 15°. & primo cœli co. 21°. & Auicenna 6° methaphiſicæ hoc idem ſentire uidentur. 2° quia, ut dicitur p° priorum: & p° cœli tex. 119°. id ad quod ſequitur falſum impoſſibile eſt ſimpľr impoſſibile: ſ3 ad uirtutẽ infinitam poſitam in rerum natura, l3 agentem libere, ſequitur falſum impoſſibile. ſ. poſſe fieri ab ea motum in nõ tempore: ergo ipſam eſſe in rerũ natura eſt ſimpľr impoſſibile: probatur minor. Tũ quia nõ eſt impoſſibile Deum uelle uti tota uirtute ſua, ut inductiue patet in omnibus agentibus, & ut dicitur in primo cœli textu. 102. ab uniuerſali manifeſtata per inductionem in omnibus ſenſibilibus non eſt reſiliendũ. Tum quia conſiderata tm̃ uirtute diuina infinita, & non conſiderato modo agendi qui eſt poſterior. ſ. agere per libertatem, ſequitur motum fieri in non tempore, q̃uis non de facto: q̃uis quantum ex rõne potentiæ motiuæ. Conſtat autem non ſolum eſſe impoſſibile illud ad quod ſequitur đ facto poni aliquod impoſſibile in rerũ natura: ſed etiã illud ad qđ ſequitur aliquod impoſſibile ſimpľr: unde hoc poſſet explanari ſic. Quemadmodum poſitio tua duo dicit. ſ. ꝙ eſt uirtus infinita, & ꝙ agit libere: ſic cõter ego deduco duo. Ex p° quidem, ꝙ fieret motus in non tempore: ex 2° autem ꝙ de facto hoc falſum eſt. Ex quibus ſimul infertur ꝙ ad uirtutem infinitam licet agentem libere, ſeqtur falſũ aliquod impoſſibile: & cõter ipſã inueniri eſt impoſſibile.

ℂ Secundo arguitur ſic. Omni potentiæ actiuæ in natura reſpondet aliquod poſſibile ex potentia paſſiua & econuerſo, ut dicitur in p° cœli. co. 124°. uel ſaltem reſpondet aliquod poſſibile manifeſtatiuũ totius illius uirtutis actiuæ ut ſic. Aliter fruſtra eſſet quum potentia ſit propter opus. 2°. cœli tex. 17°. Sed uirtus diuina motiua eſt infinita ꝑ ſe: ergo ſibi reſpondet ſaltem poſſibiliter aliquis motus manifeſtatiuus infinitatis illius. Hoc autẽ eſt impoſſibile quia aut ille motus eſſet corporis infiniti: qđ impoſſibile eſt inueniri: aut corporis finiti in non tempꝛe: qđ eſt impoſſibilius, aut eſſet corporis finiti in tp̃e æterno, ut eſt motus cœli, & hoc non cõcludit infinitam uirtutem motoris, ſ3 immutabilem & immaterialem. Alioquin omnes motores cœlorũ eſſent infinitæ uirtutis. 2ª ratio.

ℂ Et confirmatur, quia quantitas uirtutis actiuæ ex effectus quantitate cognoſcitur, ut dicitur in p° cœli tex. 116. Vnde quũ Deus non poſſit producere effectum infinitũ, ut cõmuniter tenetur, & a phis & a theologis coñs eſt, ꝙ uirtus diuina infinita non ſit. Et confirmatur 2° ex 4° phiſicorum tex. 131. ſic. Si impoſſibile eſt eſſe mobile: impoſſibile eſt eẽ motiuum & econuerſo. Et ſimiliter: Si impoſſibile eſt eſſe mobile uelocitate infinita: impoſſibile eſt eſſe motiuum uelocitate infinita: ſed impoſſibile eſt tale mobile inueniri: ergo & motiuum infinitæ uirtutis.

ℂ Tertio arguitur a credentibus ſe arguere ex cõmento. 38°. ſecundi de cœlo, ubi Auerrois dicit ꝙ 3ª ratio.
ſi motor non haberet potentiam terminatam, ergo neq; naturam terminatam. Et ſic intelligerentur ex ſua natura motores infiniti, & non intelligerentur ex ſuo eſſe res propriæ ei &c. Ex illo enim comt° arguunt ꝙ infinita uirtus eſt ens impoſſibile inueniri in reꝝ ordine, quia ſi ponatur, ſequeretur inquiunt quidam, ꝙ totũ nõ eſſet maius ſua parte. Accepta enim uirtute illa infinita & diuiſa ſm intellectũ in duas quaſi partes, ex quo quanta & uirtualiter: quũ

/

quælibet pars infiniti sit infinita & unum infinitū non sit maius alio. Coñs est q̧ tota uirtus infinita est æqualis cuilibet suarū partium: quod est impossibile. Et ad hoc deducit ibi Auerrois quum dicit q̧ si esset motor infinitus intelligerētur ex sua natura motores infiniti: Alii uero eandem inde deducere uolentes conclusionē; dicunt ideo esse impossibile ens hñs uirtutē infinitam: quia infiniti ꝓprium est occupare totum. Et ideo si daretur infinitum s͠m uirtutem, occuparet omnem uirtutem: nec compareretur secum aliquam aliam uirtutē. Et sic periret ordo uniuersi: & quia infinita natura continenet & occuparet infinitas naturas: natura autem est principium motus: ideo dixit q̧ intelligerentur ex sua natura infiniti motores.

℄ Potest tamen difficilius & ad mentem Auerrois ibidem argui sic. Causa finis intensiuæ est distinctio formarum: & hæc est cōmunis formis materialibus & immaterialibus: ergo finitas pª est cōmunis omnibus formis. Añs probatur: tū quia distinctio formarum mouentium est causa finitarū proportionū ad mobilia: nisi enim esset diuersa natura mouentis solem a natura mouentis Saturnum, non posset reddi ratio suarum commensurationū ad mobilia propria. Tum quia constitutiua formarum ex q̄bus oritur, earū distinctio sic se habere necesse est q̧ unū aliquid claudit positiuum: quod reliquū non claudit & econuerso. Ab infinito autem nullum positiuum excluditur. Ac per hoc periret multitudo & differentia motorum.

4ª ratio. ℄ Quarto arguitur sic. Si Deus esset infinitæ essentiæ: sequeretur q̧ nullū ens esset perfectius alio. Hoc est falsum g° & c. Cōñia probat̄ supponendo q̧ ꝑfectio attendatur penes accessum ad summū q̄d etiam habetur in proposito ex .x°. methaph̄.co.7°. ubi dicitur q̧ primus motor est mensura omnium substantiarū. Hoc enī stante deducitur cōñia sic. Eorum quorum nullum est alio ꝓpinquius summo nullum est alio perfectius. Sed si deus est infinitus nullum aliorū entium est sibi propinquius alio: q̄a a quolibet distat in infinitum: ergo inter entia alia a Deo, non datur perfectius & minus perfectum.

5ª ratio. ℄ Quinto arguitur autoritatibus. Et p° Auerrois 8° phisicorum.co.79°. ubi negat primum motorē esse infinitum. 2° in 2° cœli.co.allegato.38° & 39°. ubi subdit q̧ infinitas intensionis impossibile est q̧ inueniatur in formis inq̄tum sunt formæ. Et confirmatur hoc idem in.co.71°. & in de substantia orbis c°3° &c. Arĩes quoq; in 2° cœli textu.71°. testimonium huic parti perhibet: dum dicit q̧ si adderetur stella orbi erratico: ultimus orbis esset in labore. Cōstat enim ut ibidem & in.co.58°. declarat Auerrois q̧ ultimum orbem reuoluere alios, est motorē eius hoc facere, quem omnia desiderant, quem constat esse Deum. Et cōñter nihil aliud est dicere: ultimus orbis esset in labore: q̄ Deus esset in labore: hoc aūt non sequeretur. Si d̄s esset infiniti uigoris: ergo &c.

℄ In oppositum est autoritas Arĩis 8° phisicorū tex.co.ultimi: utentis infinitate pro medio termino ad concludendum Deum esse incorporeum.

℄ In hac queōne tria sunt agenda. p° declarabitur titulus. 2° probabitur pars affirmatiua. 3° respondebitur rōnibus ad oppositum.

℄ Quo ad primum quū finiti & infiniti rō q̄titati congruat, ut dicitur p° physicorum textu. 15°. & quantitas diuidatur in successiuā & permanentē. Et hæc in quantitatem molis & perfectionis: supponamusq; Deū esse incorporeum & immortalē &c. coñs est q̧ nec de quantitate durationis, nec molis, queō præsens sit: sed de quantitate perfectionis: an infinita sit. Quia uero infinitum negationem claudit: non est putandum priuatiue teneri: sed ut cōmuniter & uere dicitur: negatiue: quia non q̄ritur utrum Deus nō habeat perfectionis terminos, quos sua uel alicuius alterius natura nata est habere. Sed simpl̄r quæritur utrum nullos habeat perfectionis terminos. Et licet mutuo se consequantur infinitas uirtutis & infinitas essentiæ: diuersa tñ quæsita formal̄r sunt, & diuersa habēt propria media. Propter q̧.D.Thomas in.7ª queōne primæ partis tractat infinitatem essentiæ Dei: & in queōne.25ª. infinitatem suæ potentiæ. Vnde queō nostra de infinitate uirtutis inquirens, si infinitatem essentiæ quasi pertransibit arguenda insufficientiæ non est. Vertitur ergo hoc in loco in dubium, an uirtus seu potentia Dei gloriosi sit tantæ perfectionis: q̧ nullis perfectionis limitibus angustetur an nō.u.g. Applicando queōnem ad uirtutem motiuam. An uirtus motiua Dei gloriosi sit tantæ perfectionis, q̧ quantum est ex se nullo limite claudatur, sed quacunq; uelocitate data possit facere maiorem: an concludatur aliquo termino puta q̧ ultra uelocitatem.xxiiii.horarum non possit facere maiorem. Et hæc de p°.

℄ Quo ad secundum: quia nō est intentionis præsentis discutera difficultatem hāc nisi inter perhipateticos & horum duos tñ: principem.s.eorum & Auer. a q̄bus methaphysicalia media propria ad infinitatē substantiæ diuinæ aut non habemus: aut sic ut nefas uideatur mordaci multorum imperitiæ exponere. Ideo duabus tñ uiis propositum ostendetur. Vnum tñ de ipsa diuina essentia præmittendo.s. q̧ est ipsum esse per essentiam & totam eēndi uirtutem præhñs superexcedensq; nobilitates omnium rerum quæ fuerunt & quæ sunt: & quæ possunt esse, etiam simul sumptarum. Q̄d enim sit ipsum esse per essentiā Arĩes 2° methaphysicæ tex. 4° & Auer. 12° meth. ph̄.co.51°. testantur. Q̄d uero ipsum esse per essentiā totam eēndi uirtutē præhabeat: apud sapientes penetrantes terminos in dubium uerti non potest. Sed ut cōmunis animi conceptio est quemadmodū incorporalia non esse in loco. Exprimitur quoq; ab Auerroi in .co. 21°. quinti meth̄. ubi dicitur in Deo contineri nobilitates omnium generum. Cuiusq; siquidem rei nobilitas s͠m aliquā essendi rationem est: confirmaturq; ab eodem in.12° meth̄.co.18.&.36. ubi dicit in p° motore omnia contineri actu: & in.co.51. Q̄d autē omniū nobilitates simul sumptæ deficiant a nobilitate prima: ex eo patet: q̧ quū ipse ita sit summū ens q̧ cæterorū nobilitates claudat in se nobilissimo modo: tanto omnibus præstat: quanto eorum in se naturas nobiliori habet modo: habet enim omnia

in se per modum sui qui est purus actus oio. Vnde ridiculum est, q quidam non sunt ueriti scribere. s. q quu3 dupl'r possit intelligi Deu3 habere in se perfectiones omnium: uno mõ sic ut habeat in se unam simplicem essentiam præhabentem omnia ut pura actualitas: alio modo sic, ut habeat in se gradus perfectionales correspondentes singulis perfectionibus cotentis. Si 2° modo uerificaretur, tunc Deus esset pfectior cæteris simul sumptis: si uero p° modo nõ concluditur Deum esse perfectiore3 omnibus simul sed singulis. Et quia primo modo uerificatur: ideo ex his non habetur Deũ esse perfectiorem omnibus simul sumptis. Ridiculum inq̃ est: quia puerile est in phia æquare perfectiones particulares perfectionibus ulibus. Non .n. est possibile fm rem neq; fm intellectum etia3 data fingendi licentia, ut aliquid sit melius ipsa bonitate p essentiam, aut magis ens ipso esse per essentiam, aut magis uiuens, aut intelligens &c. q̃ ipsa uita & ipse intellectus per eẽntia3. Si ergo Deus fm ueritatẽ est huiusmodi, quomodo potest aliquid eo perfectius fingi? Vnde Aris'es 12° methaphysicæ tex. 39° notanter concludit Deu3 eẽ uiuũ & sapientem & c. ut Platoni attributũ dogma confutaret q nobilitates entiũ diuisit, ponens aliud esse per se unum, & aliud per se ens, & aliud per se uitam & c. Vnde sicut leo platonicus esset pfectior non solum singulis, sed omnibus leonibus simul quatenus leones sunt, & si infinities infiniti leones particulares essent, omnes a per se leonis nobilitate deficerent: sic omnia entia per participatione3 a p° per essentiam ente necesse est deficere. Qđ etia3 ex causalitate equiuoca primi super omnia, manifeste patet. Hac igitur primi entis nobilitate præhabita, ostendendũ est an uirtus eius sit infinita intensiue.

¶ Prima ergo uia ex fine octaui phicorum sumitur sic. Arist. ut Auerrois. co. ultimo inquit, concludit in 2ª figura Deum non esse uirtute3 in corpore sic. Nullum corpus aut uirtus in corpore est infinitum: primus motor est infinitus: ergo primus motor non est corpus nec uirtus in corpore. Probatur maior. Quia uirtus infinita aut esset in corpore infinito: & hoc non datur aut in corpore finito: & hoc ostensum est esse impossibile. Minor uero. Quia mouens tempore infinito est uirtutis infinitæ. primus motor est huiusmodi: ergo & c. Iste est processus Arist. in quo manifeste utitur infinitate uirtutis p medio termino. Nec refert siue sic, siue al'r formetur processus Arist. qm̃ quocunq; modo formetur in idem redit, ut patet in textu. Quidam autẽ peruertentes textum, dicunt q Aris'es sumit quidem pro medio, infinitam uirtutem: Sed uirtus infinita potest esse dupl'r: Vno modo intensiue, & sic nõ accepit Arist. Alio modo fm durationem, & sic intellexit. Ita q maior ẽ nulla uirtus in corpore est infinita secundũ tempus & c. Sed contra hos ex hoc processu arguit sic. Præmissæ alicuius syllogismi probatæ anterioribus syllogismis, in eo sensu sunt sumendæ in quo fuerunt conclusæ in præcedentibus rationibus. Ista patet de se: Sed præmissæ syllogismi facti in textu ultimo fuerunt probatæ per alias rationes factas, ut ibidem fatetur etiam Arist. ergo accipiendæ sunt in sensu in quo probatæ sunt. Constat aũt q præmissæ illæ pbatæ sunt, loquendo de infinitate intensiua: ergo accipiendæ sunt ut loquuntur de infinitate intensiua. Discursus bonus. Et ultima tñ propositio restat declaranda: quæ sic declaratur. Maior huius syllogismi fuit conclusio probata in tex. 79. quo ad hoc q uirtus infinita nõ potest esse in magnitudine finita. Et fuit conclusio probata in 3° physicorum longo pcessu quo ad hoc q magnitudo infinita nõ datur: Sed in textu. 79°. non potest inficiari, quin loquatur de uirtute infinita intẽsiue: ergo pª pmissa loquitur de uirtute infinita intensiue. Minor uero ẽ conclusio probata ab Ar'le in hoc tex. & conclusione textus. 78. Probat enim hic primum motorem esse uirtutis infinitæ, quia mouens tempore infinito est uirtutis infinitæ, ut ibi probatum fuit. Ad illum .n. textum expresse in hoc loco se remittit Arist. dicens q impossibile est finito moueri aliquid fm tempus infinitum: monstratum est nunc. Constat enim q nullibi probatu3 est nisi in textu. 78°. Apertissime autem liquet etiam cæcis, q in textu. 78°. non est sermo nisi de finita & infinita uirtute intẽsiue: ergo altera etiam præmissa loquitur de infinitate intensiua. Superfluum autem esse duxi adducere demonstrationem Arist. in tex. 78. & . 79°. ut ostendam ibi sermonem haberi de finitate & infinitate intensiua. Rationes enim adeo apertæ sunt, ut ostensione hac non egeant. Exigitur tñ ad hoc ut uideantur. Et ne suspensu3 quempia3 reddamus, donec librũ phicorum uiderit, fidel'r ipsas demonstrationes adduximus.

¶ Demonstratio ergo habita in textu. 78. ad ostendendu3 q motus in tempore infinito nõ potest fieri a uirtute finita est ducens ad impossibile. Et accipit p° ab aduersario eius positionem .s. q sit ita q. A. uirtus ut centum moueat. B. mobile centũ cubitorum in. C. tempore infinito: deinde adiungit huic propositionem possibilem .s. q .D. uirtus ut decem, quæ est decima pars uirtutis ut centum: moueat. E. mobile decem cubitorum: quod est etiam decima pars primi mobilis in tempore .Z. Et tunc arguitur sic. Hoc tempus in quo mobile decem cubitorum mouetur a uirtute ut decem non est æquale tempi illi in quo mobile centu3 cubitorum mouetur a uirtute ut centũ: Sed minus eo: quia demonstratum est in 6° q cæteris paribus totum mobile, seu mobile maius maiori tempore eget ad pertranseundum aliquod certum signum q̃ pars eius, seu mobile minus. Et ad sensum patet: uel quia fm Auer (& in idem redit) quia maior potẽtia mouet maiore tempore. s. maius mobile respectu alicuius signi pertranseundi seu (quod idem est) condiuidendo tempus mobili. Aliter non esset uerum, quia ut dicitur in 7° physicorum tex. 36. media potentia mouet mediũ mobile inæquali tẽpe per æquale spatium. Quum ergo illud tempus sit infinitum, restat q hoc sit finitum. Sit ergo tẽpus .Z. decem horarum. Et tunc arguit sic. Si augeatur uirtus ut dece3 donec consumat aut adæquet uirtutem ut centum: & simil'r augeatur mobile decem cubitorum donec consumat uel æquet mobile centu3 cubitorum: necesse est proportional'r augeri tẽpus .Z. dece3 horarum donec consumat aut adæquet tempus

rugust in. setua i. q. d infinita ie primi motoris: buile. 8° phicoru3 ex achil in quo l° p°.

in quo uirtus ut centum mouet mobile centum cu bitorum: quia necesse est æquales uirtutes mouere æqualia mobilia tempore æquali. Sed infinitũ non potest consumi: nec ei potest aliquid multiplicatũ æquari. Ergo tempus quo uirtus ut centum mouet impossibile est esse infinitum quod erat probandũ.

¶ Demonstratio autẽ posita in tex.79°. probans q in magnitudine finita non potest esse uirtus infinita est etiam ad impossibile. Et p° supponit tria: primum est q maior uirtus motrix facit æquale motũ in minori tempore: secundum qd ex p° sequitur est q infinita uirtus facit plus in æquali tempore q̃ finita: tertium est q omnis motus est in tempore. Quibus stãtibus arguit sic: si in magnitudine finita esset uirtus motiua infinita: sequeretur q in æquali tempore æquale mouerent uirtus finita & uirtus infinita. Hoc autem est impossibile: ergo & c. contra declaratur ibidem sic. Sit. A. tempus unius horæ in quo uirtus infinita mouet: & sit. B. tempus mille horarum in quo uirtus finita puta ut centũ mouet. Tunc quum quanto uirtus motiua fit maior: tanto tempus in quo mouet: fiat minus p suppositiones. Augeatur uirtus motiua ut centũ in tanta proportione in q̃ta tempus unius horæ exceditur a tempore mille horarum: & tunc manifeste patẽ: q in æquali tempore æqualiter mouebit uirtus illa finita in millecupla proportione ad uirtutem ut centũ: & uirtus infinita quod erat impossibile deducendũ. Ex his tã manifeste patet: q nunq̃ fit sermo de infinitate durationis: sẽ semper de infinitate & finitate intensiua: qui his oblatis hoc non uidet: nõ egeat medio sed sensu intellectuali. Non confirmatur. Præmissæ istius ultimi syllogismi intellectæ (ut dicũt) de infinitate durationis: aut assumuntur ab Arist. ut p se notæ aut ut probatæ. Non ut per se notæ: qm̃ sunt aut falsæ: aut maxime dubitabiles: tum quia sol his uirtutẽ motiuã tpe infinito motu alterationis: tũ quia totũ corpus cœleste mouet actiue motu locali spheram ignis: & supremũ aeris tempore infinito. Et tñ constat q hæc sunt corpora. Nec fm ueritatẽ apparet aliquid cogens: nisi loquentes: ad dicendũ q uirtus corporea actiua est necessario finita fm durationem. Vnde Aris. assumens ut per se nota ea quæ sensus perhibent esse falsa: plurimũ peccasset. Nec ut pbatæ: quia nullibi inueniuntur in hoc seu su probatæ ergo & c.

¶ Et qm̃ queõnem hanc non aggredimur ea rõne: ut sciamus qd senserit Arist. qm̃ hoc a philosophia extraneum est: sed ut sciamus qua ratione hoc conclusum sit: & in processu prædicto ambiguitas magna est circa probationem minoris: quæ est queõnis huius obiectum: ideo uidendũ hic est q̃ efficaciter minor illa probetur.

¶ Est aũt ratio dubitandi: quia tex.78 .s. mouens tempore infinito est in̄finitũ: ex qua pbatur minor textus ultimi .s. primus motor est infinitus loquitur de mouente tempore infinito ex parte mobilis: ut patet ex rõne probante ipsa: q condiuidit .n. tempus mobili. Minor autem ista loquitur de mouente tpe infinito ex parte magnitudinis seu spatii: super qd fit motus: ut patet in motu cœli. Primus.n.motor non aliter mouet tempore infinito: nisi quia mouet cœlũ tempore infinito. Constat aũt q nec tempus nec motus cœli habet infinitatem ex parte mobilis: sed ex parte spatii infinities pertranseundi. Constat autem q ad mouendum tempore infinito p° modo requiritur uirtus infinita: ut pẽ ex demonstratione Arist. tex.78. Et hoc siue uirtus illa sit corporea siue incorporea: permanet uerum: & q ad mouendum tempore infinito 2° modo non requiritur uirtus infinita: ut patet de motore orbis lunæ qui est uirtutis finitæ: & sufficiens est mouere motu æterno. Et dẽ siquidem uigore quo semel potest mouere suũ orbẽ potest infinities iterare motum illum: quia est inalterabilis & immutabilis uirtutis: & ut dicitur in 8° phicorum tex.85°. semper simil̃r se hñs in se: & ad mobile semper idem faciet. Et ut clarius pcipiatur modus queõnis. Sciendum ex 6° physicorũ longo processu: q tempus motus condiuiditur mobili: & condiuiditur magnitudini: super quam est motus: Et simil̃r dupl̃r infinitũ esse contingit: Vno modo ex parte q̃titatis mobilis: Alio modo ex parte q̃titatis spatii. Mobili quidẽ condiuiditur tempus: & ex eo infinitatur: quia si aliquod certum signum in aliquo spatio designatum sit pertranseundum prius p transitur ab una parte mobilis q̃ ab alia. Et si ptranseundũ est a pluribus mobilibus inæqualibus uno decẽ cubitorum & altero uiginti & c. Et cæteris paribus quæratur q̃tum erit tempus mensurans transitus istos manifeste patet: q si mobile decem cubitorum transit illud lignũ in una hora q mobile uiginti cubitorum pertransibit illud in duabus: sicut & illud met signum prius transit medietas mobilis q̃ totum. Oportet enim seruata æqualitate motus q̃to mobile est maius tardius pertransire signum illud.u.g. si primus orbis & orbis lunæ æqualiter mouerent signatũ punctũ orientis: orbis lunæ tanto citius pertransiret q̃to minor est primo orbe. Ita q qñ orbis lunæ peregisset suum transitum: forte adhuc nec millesima pars primi orbis punctum illũ orientis transisset: & idem est in motu recto. Vnde si infinitum est mobile: infinitũ necesse est esse tps in quo datum signum pertranseundũ est. Magnitudini uero condiuiditur tempus: & ex ea simil̃r infinitatur: quia finitum mobile prius transit unam partem magnitudinis q̃ aliã. Et sic cæteris paribus q̃to maior fuerit magnitudo ptranseunda: tanto maius erit tempus mensurans motum: & si infinita infinitum: ut in motibus processiuis manifestum est. Nec refert in proposito an magnitudo seu spatium coincidat ratione materiæ in idem reali cũ q̃titate mobilis: ut in motu cœli contingit. Non enim est aliud spatium pertranseundum a primo corpore q̃ q̃titas ipsius: ut Auerrois dicit in 2° cœli .co.46°. Patet .n. q cœlum prius pertransit partem spatiiq̃ est ab oriente ad meridiẽ: q̃ illã quæ est a meridie ad occidens: nihil minus q̃ si ibi esset realis distinctio q̃titatis spatii & q̃titatis mobilis. Simil̃r non refert in proposito: an quantitas spatii quantitatem temporis augeat ex quantitate suarũ partiũ nunq̃ ab illo mobili pertransitarum: ut cõtingit in motu recto & prima reuolutione circulari: an ex q̃titate

earundem

earundem partium quæ pluries pertranseundæ sũt
ut contingit in reflexione motus recti/& in 2° reuo
lutione circulari & deinceps. Spatium enim idem
2° pertranseundum alterius spatii æqualis p° rõneꝫ
habet: & perinde quantificat & extendit tempus:
ac si alterum æquale p° esset / seu (ut melius loqua
mur) ac si esset altera pars totalis spatii æqualis pri
mæ parti. Et similr̃ est de omnibus reuolutionibus
circularibus. Ex his igitur patere possunt tria: p°
qd' tempus quo mouetur cœlum perpetuo / est infi
nitum non ex parte mobilis / sed magnitudinis seu
spatii: quia cœlum corpus finitum est. Et ideo tp̃e
infinito moueť: quia spatiũ ab oriente in occidens
infinities peragit. 2° ꝙ tempus quo probauit Arist.
in tex. 78°. non posse fieri motum a uirtute finita
est infinitum ex parte mobilis: qm̃ manifeste ibi fit
diuisio temporis ſm diuisionem mobilis / dum au/
gendũ proportionalr̃ dicitur ſm augumentationẽ
mobilis & motoris: ut contra proteruos syllociześ
sic. Quantitas temporis aucta & diminuta propor
tionalr̃ ſm augumentationeꝫ & diminutionem po
tentiæ motoris etiam quantitatem ipsius mobilis ẽ
quantitas se tenens ex parte mobilis. Patet ista ex
terminis & ex. 7°. physicoꝝ tex. 36°. sed quantitas
hæc temporis de qua loquitur Arist. est huiusmodi
ut patet de se / & Auerrois in. co. expresse asserit cũ
cæteris expositoribus ergo & c. Ex his autem liquet
tertium principalr̃ intentum ꝙ .s. processus Arist.
non sufficienter uŕ ꝓbasse minorẽ .s. primus motor
est uirtutis infinitæ: sed equiuocationem uidetur
cõmisisse in medio termino qui est mouẽs tempore
infinito/ dũ in maiore pro syllogismi quæ fuit con°
textus. 78. sumitur pro tempore infinito/ infinitate
se tenente ex parte mobilis/ quũꝫ dicitur omne mo
uens tempore infinito est uirtutis infinitæ: & in mi
nore sumitur pro tempore infinito / infinitate se te
nente ex parte spatii / quum dicitur / sꝫ primus mo
tor mouet tempore infinito. Restat igř ambiguitas
non parua in hoc ꝓcessu. Omissis aũt opinionibus
pluribus quæ a diuersis de ui huius demõstrationis
dicta sunt.

Scoti re/sponsio. ¶ Scotus enim in quollbetis. q. 7ª. ad primum cre
dens ſm Arist. primuꝫ motorem infiniti uigoris in/
tensiue: dixit hoc concludi ex eo qd' mouet a se: q a
ꝙ mouet a se est a se / & cõter habet plenitudinem
actiuitatis & entitatis quæ absq infinitate intẽsiua
non est.

¶ Egidius uero in. 8°. physicorum credens idem
responsio egidii. dixit hoc concludi ex eo ꝙ totus motus infinitus ẽ
proprius effectus dei: quia quod potest in infinitũ
motũ quo ad suaꝫ totalitateꝫ/ potest nihil minus in
ipsuꝫ si sit unius mobilis absolute: ꝗ si sit unius mo
bilis infinities iterati/ & cõter est uirtutis infinitæ:
quia a ꝓpria causa effectus recipit mensurã & spẽꝫ.

improbatio utriusq. ¶ His inq̃ omissis quia absq probatione dicta sũt:
quod mihi uidetur scribendum est. Mirum enim
& (ut melius dicamus) extraneũ ualde est/ ꝙ Arist.
medium terminum tacuerit & tantum studium ap
posuerit circa id sine quo sua ratio ex tacito medio
tenet / ut Scotus dicit. Non enim in. 8° physicoꝝ
aliud medium assumitur / nisi mouere tempore in/
finito/ & de hoc magna sollicitudo fuit ꝙ exigat uir
tutem infinitam. Constat autem ꝙ hoc abstrahit a
mouere a se uel non a se/ & ꝙ motioni a se accidit ꝙ
sit in infinito tempore. Nihil enim minus conclude
retur: si esset in tempore infinito/ ut ipsemet fateť.
Nec ualet responsio dicens ꝙ infinitas non depen/
dens sꝫ prima / est proprium medium ad uirtutem
infinitã: quia ſm hoc primitas motus esset propriũ
medium / siue ille motus sit finitus / siue infinitus.
Et sic ideꝫ qd' prius. Vnde finitas & infinitas motus
undiq per accidens concurrunt. Et sic Arist. scien/
tiaruꝫ artifex tacuisset ea quæ sunt per se in medio
termino .s. primitateꝫ motus & sollicitus fuisset cir
ca ea quæ sunt in eo per accñs .s. infinitateꝫ tempis.
Cuius oppositum ubiq docuit faciendum. Egidii
uero deductio ꝗuis ueritatẽ a longe tangere uideať
ut in sequentibus patebit: ueritatem tñ assequuta
non est: quia ex eo ꝙ totus motus cœli ponitur effe
ctus alicuius causæ ꝑ se nõ est ab eo nec sequacibus
deducta infinitas intẽsiua illius causæ: sꝫ assumptæ
sunt propositiones uoluntariæ uel remotæ: utpote
ꝙ proprius effectus a per se causas recipit: speciem:
& mensuram. Ex hac enim non habetur ꝙ totalitas
infinitatis extensiuæ/ necessario fiat per se ab infini
tate intensiua / sicut nec ex hac effectus infinitus fit
a causa infinita / quuꝫ non appareat quare ipsa to/
talitas & unitas infiniti motus non possit per se in/
tendi / & fieri a uirtute finita immobili ad conti/
nuandam & conseruandam perpetuo inferioꝝ suc/
cessionem & c. ut dicitur in 2° de generatione. tex.
56°. & .12°. methaphisicæ. co. 36°. Latius igitur
ꝙ mihi in re hac apparet prosequenduꝫ est eo ꝙ dif
ficultatem motam directe discutit / & ad principale
ꝓpositum propriam uiam docet: & Arist. raꝫ menti
ꝗ uerbis ꝯsona uidetur. Præmittenduꝫ est: ergo p°.
ꝙ perpetuitas motus sicut & alia quantitas: duplr̃
imaginari põt ꝙ fiat ab aliqua uirtute uno modo ꝑ
se primo 2° modo non per se p°: & ne in equiuoco
laboremus. Illud dicitur fieri ꝑ se p° ab aliqua uir
tute in quo potest uirtus illa ex propria ratione. In
illud auteꝫ dicitur posse aliqua uirtus ex propria ra
tione in quod potest ex perfectione clausa infra lati
tudinem propriam illius uirtutis. Et per oppositũ
illud dicitur fieri non per se p° ab aliqua uirtute: ꝙ
quidem fit ab illa uirtute ex aliqua conditione an/
nexa illi uirtuti / quæ est extra latitudineꝫ illius uir
tutis formalr̃ sumptæ. u. g. & est exemplum defer/
uiens proposito: uirtus calefactiua ut octo. B. ignis
durantis centum annis potest in duos effectus .s. &
calefacere ut octo / & centũ annis continũare habet
calefactionis motum. Sed primum potest ex rõne
propria inquantũ est uirtus calefactiua tantæ perfe
ctionis .s. ut octo. Hæc enim perfectio intra latitu/
dinem uirtutis calefactiuæ clauditur. Secundum
uero non potest ex ꝓpria ratione. Alioquin omnis
uirtus calefactiua ut octo hoc posset / qd' pꝫ falsum
in. D. igne durante ꝑ diem tñ/ sed potest ex annexa
sibi duratione centuꝫ annoꝝ quam patet esse extra
rationem uirtutis calefactiuæ & cuiuscunq alterius
uirtutis motiuæ formalr̃ sũptæ. Ideo enim. B. ignis
potest continuare calefactionem per centuꝫ annoꝝ:

quia eius uirtus durat centuꝫ annis / ut de se patet.
Tunc ergo ꝑpetuitas motus dicitur fieri p se p° ab
aliquo / qñ ex perfectione intra latitudineꝫ potẽtiæ
agentis clausa causatur. Tunc aũt non p se p° qñ nõ
ex rõne propriæ potentiæ agentis / sꝫ ex conditione
illius fit. Ex hac aũt distinctione ex pte effectus ma
nifeste patere põt alia distinctio ex parte causæ. Põt
siquidem dupl'r imaginari aliquã uirtutem esse con
tinuatiuaꝫ motus tempore infinito. Vno mõ per se
p°. i. ex rõne propria / ut exposuimus. Et alio mõ
non p se p° / sꝫ ex annexa eius cõditione / ut esse ex
posuimus. Differunt aũt uis ꝑpetuatiua motus p se
p°. & uis perpetuatiua non p se p° ex assignatis ra
tionibus adhuc dupl'r: p° in hoc ꝙ uis ꝑpetuatiua p
se p° respicit infinitatem durationis / ut p se p° effe
ctuꝫ & p se p° terminuꝫ / quia ex ꝓpria latitudine in
illam põt sicut uis calefactiua respicit calefactioneꝫ
seu calorem / ut per se p° effectuꝫ & terminum. Vis
aũt perpetuatiua non p se p° respicit infinitateꝫ du
rationis nõ ut per se p° effectuꝫ / sꝫ ut conditionem
proprii effectus. 2° in hoc ꝙ illa respicit q̃titatem
durationis / ut p se ꝓprium effectum / quia infinitas
durationis quædam q̃titas durationis essentialr est /
omnem q̃titatis durationeꝫ in se claudens. Ista aũt
non nisi per accñs q̃titatem durationis respicit. s. ut
conditionem necessario comiteꝫ sui ꝓprii effectus /
quia nõ ex propria rõne / sed ex annexa conditione
hoc facere supponit. His uero p̄libatis: opꝫ 2° tres cõ
ditionales stabilire / ex quaꝝ ueritate ꝓpositi rõ hr.

¶ Prima cõditionalis ẽ. Si a p se p° mouet tp̃e infi
nito. A. est uirtutis infinitæ intensiuæ. Declarat̃ ista
quia stando in latitudineꝫ uirtutis p se respicientis
q̃titatem durationis ut ꝓpriuꝫ effectum quæ potest
uocari uirtus q̃tificatiua motus intelligendo de q̃ti
tate durationis ualet argumentũ ad continuanduꝫ
aliq̃to tp̃e requiritur aliq̃ta uirtus / ergo ad maius
tempus maior uirtus: ergo ad infinituꝫ infinita. Et
fundatur hæc cõñia super illã regulaꝫ: sicut simpl'r
ad simpl'r: ita magis ad magis & maximus ad maxi
muꝫ / quæ absqꝫ dubio ul'r necessario tenet in iis q̃
se respiciunt p se p°. ut sanctus Th. in. 3° cõtra gen.
c° 138° dicit. Fundatur etiaꝫ super illud principium
methaphysicũ cuiusqꝫ potentiæ actiuæ ꝓpria latitu
do proportionalr respondet ꝓpriæ latitudini sui p
se p° effectus: quod pꝫ inductiue in omnibus: ergo
uirtutis q̃titatiuæ motus si esset ꝓpria latitudo re
sponderet ꝓpriæ latitudini q̃titatis durationis / sed
ꝓpria latitudo q̃titatis durationis attenditur penes
extensioneꝫ durationis: quia duratio nõ augetur p
intensionem ut qualitas / sꝫ extensionem ut q̃titas:
ergo uirtus q̃tificatiua q̃to maioreꝫ posset q̃titateꝫ
durationis ꝓducere tãto maior esset: ergo si infinita
infinita. Vnde ꝓportio uirtutis q̃tificatiuæ seu con
tinuatiuæ motus ad q̃titateꝫ p se durationis ẽ sicut
ꝓportio uirtutis calefactiuæ ad q̃titateꝫ p se caloris
Et nulla est dr̃ia ꝓportionuꝫ / q̃uis sit dr̃ia reꝝ sub
stractaruꝫ ꝓportionibus / quia q̃titas p se caloris est
q̃titas intensiua: q̃titas uero durationis ẽ extensiua.
Qd̃ tñ / ut ex dictis pꝫ / ꝓportionem non uariat: eo ꝙ
hoc est materiale & per accñs: formale. n. est ul'r lo
quendo ꝙ latitudo cuiusqꝫ potentiæ actiuæ rñdeat
latitudini ꝓpriæ sui p se p° effectus. An uero latitu
do ꝓpria effectus atendatur fm extensioneꝫ uel in
tensionem accñs esse cognoscit' ab exercitatis in me
thaphysica. Et ideo eadem rõne proportionis tenet
cõñia supradicta: qua tenet ista. Ad producendum
aliq̃tuꝫ caloreꝫ requiritur aliq̃ta uirtus calefactiua:
ergo ad maiorem maior / ergo ad infinituꝫ infinita.
Siquis aũt dixerit supradicta principia non habere
locũ nisi q̃do q̃titas p se effectus est q̃titas intẽsiua:
quũ ph̃ia abhorreat uoluntarium: opꝫ huius restri
ctionis rõnem reddere. Nulla aũt rõne fulta apparet
hæc rñsio nisi forte dicat' ꝙ q̃a magnitudo uirtutis
non est nisi fm q̃titatem ꝑfectionalem: ideo non re
spondet nisi q̃titati perfectionali effectus. Quãtitas
aũt perfectionalis non ẽ q̃titas durationis. Non. n.
q̃to maior duratio tanto perfectior effectus fit. Sed
æqualis perfectionis est ignis durans per horaꝫ & p
duas horas & p tempus infinitum: ut dr̃ p° ethicoꝝ
c° 7°. Sed hæc rõ in hoc deficit & quasi equiuocat:
qm̃ dupl'r cõtingit loqui de q̃titate durationis. Vno
modo fm se alio modo ut ẽ cõditio aliaꝝ reꝝ. Si cõ
sideret' ut est cõditio reꝝ: puta hominis aut albedi
nis: sic quuꝫ sit extra rõnes formales reꝝ: non auget
propriam perfectioneꝫ alicuius rei. Non. n. est ꝑfe
ctior calor durans centuꝫ annis q̃ durãs uno die. Et
hoc mõ est fmo de q̃titate durationis in p° ethicoꝝ
ut patet ibidem ex. co. Auer. & S. Th. Et cõñter hoc
modo uerificatur ꝙ q̃titas durationis non ẽ q̃titas
perfectionalis / nec sibi proportionat' uirtus actiua
alterius effectus. Si uero cõsideretur p° modo. s. fm
se / sic cum bonum diuidatur in decem pñta sicut
ens / ut in p° ethicoꝝ ibideꝫ dr̃ & q̃titas durationis
sic quædaꝫ entis spẽs: quandaꝫ esse bonitateꝫ fm sẽ
necesse ẽ ponat. Ac p hoc manifeste pꝫ: ꝙ si duratio
aliquam ꝑfectionem fm se poner: maior maiorẽ po
net: & infinita infinitaꝫ. Sicut etiaꝫ q̃titas molis ali
quam ꝑfectionem dicit (Alioquin inter entis spẽs
non esset) & maior maiorem & infinita infinitam.
Nõ minus in suo ordine q̃ calor infinitus. Et tñ q̃ti
tas molis maior & infinita dr̃ fm extensioneꝫ. Qd̃
ergo q̃titas durationis sit q̃titas ꝑfectionalis potest
dupl'r intelligi. s. ut conditio alioꝝ: & sic est falsum:
quia est extra latitudinem rõnis formalis cuiuscũqꝫ
alterius rei. Alio modo fm se: & sic ipsa q̃titas du
rationis est quædaꝫ perfectio uendicãs sibi q̃titateꝫ
perfectionaleꝫ fm suaꝫ extensioneꝫ / quemadmodũ
calor uendicat sibi eam fm suaꝫ intensioneꝫ. Vnde
ad rationem in oppositum dicenda sunt duo: p° ꝙ
non oportet q̃titatem durationis esse q̃titatem ꝑfe
ctionis / sed habere illam intra suam latitudinẽ sicut
nec calor est q̃titas perfectionis sed habet illam. 2°
ꝙ falsum est / ꝙ q̃titas durationis fm se non ponat
q̃to maior maiorem perfectionem: q̃uis non ponat
maiorem perfectioneꝫ huius / puta caloris ul' homi
nis. Et quia sermo in prædicta conditionali habitus
non est nisi de q̃titate durationis fm se: cõñs est ꝙ
firma stet ueritas illorum principiorum etiaꝫ in his
effectibus quorum propria q̃titas est q̃titas exten
siua. Talia enim maiorem semper ponunt ex augu
metata extensione perfectioneꝫ suæ spẽi. Manifeste
aũt patere possũt omnia quæ de ꝑfectione q̃titatis

durationis diximus in hac solutione ex q̄titate mo-
lis, applicando distinctiones factas & cætera dicta ad
ipsam, ut facile est cuiq; exercitato deducere. Vnde
potest formari ad principale propositu; ratio talis.
Magnitudo uirtutis respōdet proportionalr magni
tudini per se effectus sic q aliq̄ta uirtus ad effectum
aliq̄tæ perfectionis requiritur & maior ad effectum
maioris perfectionis: & infinita ad infinitæ perfe-
ctionis effectum. Sed duratio est effectus aliquantæ
perfectionis: ergo ad faciendu; per se p° aliquanta;
durationem requiritur aliquanta uirtus, & ad ma-
iorem maior, & ad infinitam infinita: quum maior
duratio maiorē dicat pfectione;, & infinita infinitā.
¶ Rogoq; omnes iteru; atq; iterum, ne auertendo
mentis intuitum ab eo qd est p se ad id qd est accñs
fallantur innitētes supra adductæ glosæ absq; rōne
dicendo q si ad effectum aliq̄tæ perfectionis requi-
ritur aliq̄ta uirtus ad effectū maioris uirtutis inten-
siue requiritur maior uirtus non aūt ad effectu; ma
ioris pfectionis extensiue, qualis est maior & maior
duratio. Hæc enim glosa, ut ex dictis patet, optima
est loquēdo de causa p se p° illius effectus cui utraq;
q̄titas conuenit intensiua intra ppriam latitudine;
& extensiua extra sicut est calor &c. Vniuersalr aūt
loquendo de q̄titate causæ in ordine ad pprium ef-
fectum & eius q̄titate; infra latitudinis suæ limites
clausam: nulla opus est distinctione, eo q eadem rō
saluatur in pportione causæ & effectus siue fm pro
priam rōne; augeatur intensiue siue extensiue, rō .s.
maioris & minoris perfectionis fm propriam rōne;
suæ speciei. Non eni; tenet illa regula in effectibus
q̄titatis intensiuæ alia ratione, nisi quia q̄to effectus
per se p° alicuius est pfectior intra latitudinem pro
priam, tanto perfectiorem causam exigit. Propter
hoc.n. ex maiore q̄titate extensiua caloris producti
non concluditur maior uirtus calefactiua: sed ex in
tensiua tm̄. Illa.n. auget perfectionem caloris extra
propriam latitudinem caloris: ista aute; intra. Hæc
aūt met ratio saluatur in effectibus q̄titatis præcisæ
q̄titate extensiua. Qm̄ eo; propria perfectio auget
intra propriam latitudinem fm extensiuam augu-
mentatione;. Vnde ulr loquendo effectum esse per
fectiore; intensiue uel extensiue accidit effectui per
fectiori fm propriam latitudinem suæ rationis for-
malis q p se consideratur in hac ratione, & est ratio
utriusq; eoru;, q perfectiorem causam exigat & cō
cludat, sicut esse album uel nigru; accidit colorato:
& est ratio eorum q sint uisibilia.
¶ Falli autē hic multos contingit in re hac: ex eo q
in cæteris entibus a quātitate manifeste uidemus: q
sola augumentatio intensiua effectus p se concludit
maioritatem uirtutis per se p° actiuam illius & nul
lam perhibent sensus uirtutem actiuam per se p°
q̄titatis propter q nunq̄ intellectui oblata apparet
augumentatio uirtutis ex extensiuo cremento effe-
ctus. Quicquid enim sit de uirtute actiua per se p°
q̄titatis siue permanentis siue successiuæ discernen
du; est intellectus acumine (ut dictū est) inter entia
quorum propria perfectio consistit in intensione, &
quorū propria perfectio consistit in extensione: qm̄
in illis extendi est extra limites rationum formaliū
suarum. Et propterea non concludit maiorem per
fectionem uirtutum actiuarum illorum entium. In
istis autem extendi est infra rationes formales eo;:
& est ipsum eorum esse intendi. Et ideo equidem
exigit & concludit in uirtute eoru; actiua per se p°
q in illis infert intendi. Si inuenitur uirtus per se
p° actiua q̄titatis. Vnde nō obstat proposito siquis
dicat non dari in rerum natura huiusmodi uirtute;
q̄tificatiuam motus. Nobis enim sat est ueritatis cō
ditionalis quæ permanet etiam antecedente & con
sequente impossibili. Similiter puerile est siquis pu
tet dictum processum ideo non tenere in effectibus
q̄titatis extensiuæ: Sed intensiuæ: quia in extenso
id qd additum licet perfectio quædam sit, non inclu
dit in se minus extensam et aliquid ultra. Intensius
autem includit in se remissum & aliquid ultra perfe
ctionis addit. Et ideo hoc requirit maiore; uirtute;
illud uero æqualem. Puerile inq̄ dixi, quia sic se h;
maius fm extensione; ad minus: puta spatiu; dua;
hora;: ad spatiū unius aut bicubitū ad cubitū, sicut
maius intēsiue ad minus, puta calor, ut quatuor ad
calorem ut duo. Vtrobiq; siquidem maius claudit
minus, & aliquid perfectionis propriæ rationis for
malis addit. Constat autem ex dictis q in prædicto
processu nulla facta est ratio exigens aut supponens
aliam similitudinem proportionum inter intensu;
& extensum nisi maioris ad minus. Argutum enim
semper est hoc modo. Potens per se p° in aliq̄tum
est aliq̄tæ uirtutis: ergo potens in maius, ē maioris:
ergo infinitu; est infinitæ. Nihilominus diligenter
aduertenti apparebit, q quemadmodu; in extenso
pars addita priori non includit priore;: & ideo seor-
sum non inferret maiorem uirtutem, ita in intenso
gradus.u.g. additus non includit priores, nec est ma
ioris pfectionis gradus quartus albedinis: q̄ sit pri-
mus: nec ex pfectione maiore quarti gradus seorsu;
infert maior uis calefactiua: S; ex eo q totū calidū
puta habēs quatuor gradus caloris, est perfectius q̄
calidum, ut duo quemadmodum etiam arguitur
ex eo q totum extensum est perfectius. Friuolum
quoq; omnino est, siquis admictat prædictum pro-
cessu; tenere quo ad effectus quantos quantitate p
manente, non autem successiua. Oportet.n. abra-
dere principia tradita in.6° & 7° & 8° physicorū de
uirtutibus motiuis & earum proportione: Quum
motus & tempus de quibus ibi est sermo successiua
entia sint. Stat ergo ueritas primæ conditionalis.
¶ Secunda autem conditionalis est ista: Si.A. mo
uet tempore infinito unum motu; continuum &c.
A. est mouens immobile. Et accipimus mouet pro-
prie, ut distinguitur contra mutare. Et rursus acci-
pimus mouet, ut motor, non ut instrumentu; mo
toris. Primum propter illuminationem secundum
propter corpus cœleste trahens secum ignem: que;
nihil minus traheret si ide; ignis numero perpetuo
conseruaretur fm totum & partes. Et etiam pptr
primum orbem trahentem secum alios (ut multis
placuit) q̄uis non sufficienter. Probatur ista cōtra
8° phiorum tex.58°. ex proposito & 12° meth.tex.
43°. ex hoc q motor motus non semper eode; mō
se habet aut in se aut in ordine ad mobile. Id aute;

quo ſemper prouenit idem eodem modo ſe habere neceſſe eſt, utroq; modo, ut patet, ergo &c. Ex his autem duabus conditionalibus uerificatis anteq̃ ueniamus ad terriam. Iam patere poteſt diſtinctio ſuperius præmiſſa cũ ſuis membris in ſpeciali. Liquet enim iaȝ ꝙ ppetuitas motus duabus atteſtatur cauſis .ſ. infinitati uirtutis per ſe p° cauſantis ipſaȝ, aut immobilitati motoris, & coĩter diuerſimode dependet ab illis, & illas infert, q̃m infinitatem non infert niſi in uirtute p°. ſeu ex propriæ latitudinis perfectione illaȝ cauſante. Immobilitatem uero uirtutis infert in omni uirtute cauſante ipſaȝ. Et merito, qa immobilitas eſt extra latitudinem perfectionis uirtutis taȝ motiuæ q̃ q̃tificatiuæ motus. Infinitas aũt rõnis formalis cuiuſq; infra ipſius latitudinem clauditur. Gradualitas eniȝ alicuius ſpeciei puta caloris etiam ſi in infinitum creſcat, caloris naturam non exit. Immobilitas uero conditio eſt extra totam latitudinem caloris. Siue enim intelligatur calor ut quatuor, ſiue ut mille, ſiue ut infinitus nunq̃ puenietur ad hoc ꝙ ſit immobilis, infra limites caloris ſtando. Et qꝺ de calore exemplificauimus, de cæteris uirtutibus actiuis formalr ſumptis, ſiue ſm rem ſint in materia ſiue non intelligi uolumus. Oportet enim phm formalr loqui. Vnde diſtinctio iam probata in terminis ſpecialibus reperi poteſt ſic. Perpetuitas motus duplr poteſt imaginari ꝙ fiat: uno mõ a uirtute p ſe p° ipſam cauſante: & ſic oportet ꝙ fiat a uirtute infinita intenſiua, ut patet ex prima conditionali: alio modo a uirtute non per ſe p° ipſam cauſante, ſed per ſe p° cauſante talem motum, & ſecundario cauſante eius perpetuitatem, ut illius conditionem. Et ſic opȝ ꝙ fiat a uirtute motiua immobili quæ etiam pfectione ſuæ uirtutis cauſet talẽ motũ: puta Saturni. Et ex immobilitate eiuſdem ſemper perſeueret idem faciens: ut ſic conditio uirtutis ſit cauſa conditionis effectus ſicut in p° modo propria perfectio ipſius uirtutis eſt cauſa propriæ pfectionis effectus. Et propter hoc Ariſt. 8° phiorum in textu 78°. infinitateȝ temporis motus aſcripſit infinitati uirtutis: & in textu. 85°. aſcripſit immobilitati motoris ut iaceret fundamenta & ad primum motoreȝ & alias intelligentias inueſtiganduȝ, ut ibideȝ diuus Thomas notauit. Ex primo enim primum motoreȝ 8°. phiſycorum textu ultimo, & .12°. metħ. tex. 41 concludit. Ex 2° uero numerum intelligentiatum tex. 43° & 44°. Non eniȝ ibi inueſtigatur numerus infiniti motoris, ut quidam rudes & cæci dicunt .ſ. numerus motoris inalterabilis & immobilis, ut pȝ ex fine textus .41. & ex ipſo textu .43°. ubi ſemper eſt ſermo de immobilitate motoris tp̃e æterno &c.

❡ Tertia igitur cõditionalis cuius antecedens ſupponit Ariſto. cum ſuis ſequacibus eſt iſta. Si cœlum mouetur tempore infinito: ergo primum mouens ipſum eſt infinitæ uirtutis interſiuæ.) Et aduerte difformitatem inter hanc conſequentiaȝ & priores. In prioribus enim inferebatur .A. mouet &c. ergo A. eſt infinitæ uirtutis, ut in prima, uel ergo .A. eſt uirtutis immobilis, ut in 2°. In hac uero non inferimus: ergo mouens cœlum, nec ergo quilibet motor cœleſtis, ſed ergo primuȝ mouens eſt uirtutis infinitæ intenſiuæ. Probatur iſta ſic: Cœlum mouet tempore perpetuo: ergo ab aliqua uirtute per ſe p° & directe potente in ſempiternitatem motus. Talis eſt infinita intenſiue, ut patet ex ueritate pᵉ mæ cõditionalis probatæ: ergo inuenitur aliqua uirtus infinita intenſiua. Aut igitur iſta uirtus eſt in quolibȝ motore cœleſti aut in p° tm̃. Non in quolibet, tum quia non oportet, tum quia neuter ab altero dependeret, in ſepiterne mouere. Fatuum eniȝ eſt ponere infinitum ut ſic dependere, tum quia aliquid conueniret pluribus primo .ſ. mouere ſempiterne, qꝺ eſt impoſſibile, ut monſtratur p° poſteriorum: ergo eſt in primo motore tm̃. Totus proceſſus clarus eſt & firmus, ſi .1ª. conſequentia probabitur, cuius uis cõſiſtit in iſta cathegorica. Sempiternitas motus cauſatur ab aliqua uirtute per ſe p° intendente per potente in ipſam. Hac igitur propoſitione probata: nihil remanebit huius rationis probandum.

❡ Probatur ergo p° ꝙ hoc ſit poſſibile, deinde ꝙ ſit de facto. Primum probatur, quia ſi eſſet inconueniẽs aut impoſſibile ſempiternitatem motus cauſari ab aliqua uirtute actiua per ſe p°. hoc nõ eſſet niſi uel quia duratio motus cuius ſpecies eſt ſempiternitas, non eſt res ſeparabilis a motu, ſȝ ſimul eſt & non eſt, & fit, & non fit cum motu. Ac per hoc ſufficienter fit a quolibet mouente ſicut & motus: uel qa duratio motus paſſio motus eſt eo ꝙ tempus ut dicitur in 4° phiſycorum textu. 130. & .12°. methaphiſycæ textu. 29°. aut eſt idem motui aut eius paſſio. Paſſioni autem non debetur aliud agens q̃ productiuum ſubiecti, ut patet inductiue: uel quia ut ſuperius tactuȝ eſt duratio motus non eſt niſi cõditio eius, conditionibus autem rerum non debet propria uirtus actiua, ſed ſat eſt conditiones actus ſequi. Præter eniȝ hæc tria non apparet ratio quare impoſſibile aut inconueniens ſit ſempiternitatem uendicare ſibi uirtutem per ſe primo eius actiuam. Sed nihil horum impedit. Inſeparabilitas ſiquideȝ duarum rõnum formaliuȝ, & ſi concludat ꝙ producens unam in rerum natura producat alteram, non tñ concludit ꝙ a quocunq; producitur per ſe primo una, ab eodem producatur per ſe primo & altera. Quãuis enim eſſe ens ſit inſeparabile ab eſſe tale ul' tale ens, & per hoc habeatur ꝙ cauſans tale ens ſi cauſet etiam ens, non tamen ſequitur: ergo ſi eſt cauſa per ſe talis entis inq̃tum tale: ergo & inq̃tum ens. Vnde Ariſt. in 6° metħ. in principio uenatur principia & cauſas entium inq̃tum entia. Durationem autem paſſionem eſſe motus, & ſi uerum ſit quo ad aliquid, puta quia ſub ratione temporis diffinitur per motum & inſeparabiliter comitatur ipſuȝ tanq̃ poſterius ſuum prius, non tamen eſt ueruȝ ſimplr. Quia conſtat ꝙ uere & ſimplr paſſio alicuius ſic producitur conſecutiue ad productionem ſubiecti ut a uirtute p ſe primo productiua ſubiecti ſecluſo quocunq; extrinſeco ſufficienter emanet. Duratio autẽ ſiue ſempiternitas motus non emanat a uirtute motiua, ut ſic ratione ipſius uirtutis, ſed conſequitur conditionẽ extrinſecaȝ ipſius uirtutis .ſ. durationeȝ eius, ut pȝ inductiue. Non eſt igitur paſſio proprie loquendo ſed potius conditio inſeparabilis. Nec ex-

hoc q talis cõditio potest poni in esse ex conditione uirtutis motiuæ concludi põt: ergo supflue quærit alia causa quia nõ quæritur alia causa ad hoc ut fiat absolute, sed ad hoc ut per se p° fiat. Non enim superflue quæritur, a quo per se p° fiat animal, q̃uis sciamus ipsum fieri a generante hominez & bouez. Nec inconueniens aliquod sequitur. Si tam nobilis cõditionis motus qualis est sempiternitas specialis causa quæratur, & non sat sit credere q fiat ut conditio præcise. Nihil eniz contra principia naturalia aut methaphisycalia aut q̃cunq alia apparet sequi: Imo inuestigatio hæc cons est processibus. Arist. in 6° & 7° & 8° phicorum, ubi causas motus aptauit sm diuersas propositiones ad eius durationez. Non est igitur impossibile aut incõueniens sempiternitatez motus talem eẽ effectũ q possit pduci ab aliqua uirtute p se p°. Qđ aũt hoc sit de facto pbatur p°. qa, ut dr 2° phicoꝝ tex. 33°. & 8°. tex. 39°. semp ponendũ est id qđ est aut causat p se ante id qđ est aut causat p aliud. Constat aũt q causans sempiternitatẽ motus, q̃a immobile causat eaz p accñs seu p aliud a uirtute sua actiua: ergo habet præcedi ab eo qđ ex propria perfectiõe suæ uirtutis actiuæ sempiternitatem facit. Hoc enim tm̃ est q per se p° illam causar potest. 2° quia sempiternitas motus cœlestis est effectus dignissimus ut eius effectus ostendit. s. perpetuitas omnium generabilium & corruptibiliũ ad quam tota spera actiuoruz & passiuorum, & singula in ea contenta, sm uires conantur: & p ea agũt quicquid agunt, ut Auerr. dicit 2° cœli. co. 17°. & Alber. magnus ibidem confirmat. Irrationabile est aũt effectũ adeo nobilez in reruz natura absq per se p° causa actiua fateri. Et confirmatur: quia quuz in motu cœlesti sint duæ conditiones. s. sempiternitas & determinata uelocitas quæ in sui ratione claudit tempus, ut patet in. 4° phicoruz tex. 96°: & sempiternitas eius sit nobilior determinata uelocitate, ut ex effectibus & de se patet. Et 12°. meth. co. 41°. habetur ubi certa uelocitas finitati uirtutis sempiternitas uero infinitati attribuit motoris absq potentia omnino. 2° quoq cœli tex. 17°. dicit q sempiternitas est proprium diuinitatis opus: & platonicis confirmationibus ibidẽ a. S. Th. cognouimus entia tm̃ sempiternitatis q̃tum diuinitatis sapere & determinata uelocitas absq dubio habeat causam per se primo ipsam causantez apud omnes phos. Quæ dementia esset sempiternitatẽ cœlestis motus causa p se primo priuare? Relinquitur igitur ratio tota stabilis & efficax, quuz etiam fugiendi uia concessa nõ sit. Duobus .n. modis poterat quis tantum laborez fine priuare: uł dicendo q sempiternitas motus nõ habet causam per se primo actiuaz: quod esse nefas ostensum est: uel dicendo q habet quidem, sz illa est uirtus finita immobilis. Et hoc ostensuz est esse ignorantia propriæ uocis, quia nulla uirtus per se primo actiua alicuius ẽ actiua illius ex aliquo extra eius propriam rationem formalem. Alioquin esset actiua illius circũscripto omni alio quod implicat. Impassibilitas autem & unifr immobilitas, ut de se patet, & superius declaratum est, extra latitudinez est cuiusq rationis formalis uirtutis actiuæ formalr sumptæ. Vnde dicere q uirtus .A. sit per se primo actiua sempiternitatis, & dicere q iõ ẽ actiua sempiternitatis, quia est immobilis & semp manet eodez modo: est ignorare propriam uocem.

¶ His ergo præmissis, ad motum dubium contra processum Arist. redeundo dicimus, q quia sempiternitas motus exigit in per se primo motore seu in eius propria potentia actiua infinitatez intensiuaz: Et hoc non habet ex eo q ponitur in motu infinito ex parte mobilis, nec ex eo q ponitur in motu infinito ex parte spatii infinities iterati, sed in q̃tum est sm se effectus quidam: cui accidit q hoc uel illo mõ saluetur. Ideo ex propria ratione sempiternitatis motus siue saluetur in motu infinito per siue infinito p accidens, concludi optime potest absq equiuocatione infinitas intensiua primi motoris potentis per se primo in sempiternitatem. Vnde attenta sempiternitate motus formalr & relata ad uirtutem actiuam per se primo illam respicientem, q̃uis æque bene concludatur infinitas intensiua illius uirtutis siue hoc siue illo modo ponatur. Aristoteles tñ a notioribus doctrinam subtilissimam tradens deduxit in tex. 78°. ex sempiternitate motus posita in motu infinito ex parte mobilis infinitatem intensiuaz potentiæ & in tex. ultimo ex eadem sempiternitate motus posita in motu infinito ex parte spatii conclusit infinitatez primi motoris. Insinuans nihil obstare rationi sumptæ ex sempiternitate formalr accepta in quouis motu saluari ponat. Propter q in textu. 78°. non posuit mobile infinituz, sz tempus tm̃, ut doceret q non concludebat ibi infinitatem potentiæ ex infinitate mobilis, sed ex propria rõne infinitatis temporis: & in textu ultimo: sm utranq translationem non sat fuit Aristoteli sublumere q primuz mouens mouet motuz perpetuum aut tpe infinito, sed subsumpsit utrunq simul, ut oñderet q nõ arguit absolute ex hoc q mouet perpetuo: cuz hoc sit cõmune omnibus motoribus cœli, sed ex eo q sic mouet tempore ppetuo, ut ipsam infinitatez temporis per se primo causet. Alioquin nugatio cõmissa esset in illa minore, quam nefas est Aristoteli imponere. Formalr ergo dubium soluendo dicimus q medium ad probandũ illam minorem. s. primus motor est uirtutis infinitæ: est hoc mouens per se primo tempore infinito. Ita q maior p syllogismi sumpta ex textu. 78°. est ista: Mouens per se primo tempore infinito est uirtutis infinitæ. Minor uero subsumpta textu ultimo est ista. Primus motor per se primo mouet tempore infinito: ergo primus motor est uirtutis infinitæ. Vbi nulla equiuocatio interuenit: & maioris probatio ex infinitate temporis saluati in motu infinito ex parte mobilis nõ obstat sed magis attestatur processui. Quia proportio uirtutis p se p° respicientis durationis motus ad finitatem & infinitatem temporis absolute, declarata et conclusa est ibi, in materia clarius eaz repræsentante. s. in motu infinito per se, ut ex notioribus fieret doctrina.

¶ Differt autem deductio hæc a subtilissima deductione, quam. D. Thomas. 8°. phicorum docuit in duobus: p° in medio termino. Quum .n. medium

Aristotelis sit, mouens tempore infinito. Ille appo
suit ly per se supra ly infinito, nos uero supra ly mo
uens. 2° in meliore, quia apud nos minor est uera
de facto quo ad operationem primi motoris. Apud
illu3 uero minor est uera quo ad uirtute3 primi mo
toris. Non enim de facto primus motor mouet tp̄e
infinito per se, sed oportet eum esse tantæ uirtutis
ꝙ q̄tum est ex parte uirtutis suæ posset mouere tp̄e
infinito p̄ se: quia causæ p̄ se op3 respondere effectū
per se. Primus autem motor est causa per se infinita
tis motus. Ergo siue sit possibile tempus infinitum
per se inueniri siue non: oportet primum motorem
tantæ uirtutis esse. Si est per se causa infinitatis mo
tus. Cōueniunt tñ hæ deductiones, & in conclusione
quia utrobiq; concluditur infinitas intensiua primi
motoris & in radice: quia uterq; processus ponit pri
mum motore3 esse per se causa3 durationis infinitæ
ipsius motus. Sed ille processit ex eo ꝙ causæ per se
oportet esse tantam uirtutem ut possit in effectum
per se, q̄d fundatur super 2° phycorum textu. 38°.
Iste uero ex eo ꝙ per se causam primo alicuius op3
proportionalr̄ augeri s̄m augumentum proprium
effectus sui, cuius fundamenta superius dicta sunt.
¶ Et ut multis philosophantibus complaceamus,
qui uolunt potius cū Auer. errare q̄ cum aliis ueru3
sequi: ostendendum superest hoc ide3 Auerroim do
cuisse. In 12° siquidem meth. co. 41°. Postq̄ conclu
sit iuxta demonstrationem 8° phycoꝝ ꝙ uirtus in
finita requisita ad mouendu3 tempore infinito cor
pus cœleste non est in magnitudine, quia moueret
in non tempore: mouet statim dubium cōmuniter
tactum a doctoribus 8° phycorum .s. cur si ponitur
uirtus infinita in magnitudine, sequitur motus in
non tempore, & si ponatur extra magnitudinem nō
sequitur motus in nō tempore? quæ est ratio diffor
mitatis? Et statim respondet ꝙ hoc ideo est, qa mo
tus cœli fit a duobus motoribus quorum alter est fi
nitæ motionis & est anima cœli & alter est infinitæ
& est pot^e omnino sine materia: & ꝙ motus cœli a
motore finito habet ꝙ sit in non tempe: & a motore
infinito ꝙ sit tempore perpetuo. Vbi a plano sensu
lr̄æ non diuertendo manifeste p3 ꝙ ipse ē opinatus
primum motorem esse infinitæ uirtutis intensiuæ:
& propter istam infinitatem causare per se p° sempi
ternitate3 motus cœli, & in hoc differre a cæteris in
telligentiis, quæ quum sint immobiles, possunt uir
tute propria causare perpetuitatem motus p accñs
tm̄, ut ex dictis patet.
¶ Et quia prædicta uerba Auer. aliis locis eiusdem
contradicere uidentur, ut adduximus arguendo: ad
oppositum ideo a diuersis diuersimode exposita uł
potius extorta sunt prout quilibet uoluit nō se auer
roistam, sed Auerroim suum facere. Vnde oportet
expositiones eorum afferre, ut firmetur ueritas.
¶ Quidam igitur dixerunt ꝙ Auerrois intendit ꝙ
sit finitus intensiue primus motor, infinitus autem
in duratione non tantu3 formalr̄ sicut alii motores:
sed etiam causalr̄. Quia sempiternitas motus ascri
bitur s̄mi ipsius motus qui est purus actus omnino:
& per hoc differt a cæteris motoribus.
¶ Et hi diuisi sunt in duas uias. Nam quidam eoꝝ

de p^a opi nióe uide aug. iuess super 12° meth. co. 41. de 2ª paulu3 de ion. q. 41. super. 12° meth. de 3^a. Ian. in 8° phioꝝ

dicunt ꝙ illa distinctio motoris in finitum & in infi
nitum est distinctio realis.
¶ Quidam uero ꝙ est distinctio rationis. In primū
motorem s̄m ꝙ est finis: & ipsūmet s̄m ꝙ est agens
& s̄m ꝙ agens mouet in tempore, quia est uigoris fi
niti intensiue: s̄m uero ꝙ finis perpetuat motu3. Et
ideo dicitur infinitus in duratione causaliter.
¶ Alii autem dixerunt ꝙ primus motor non uirtu
tis finitæ nec infinitæ intensiuæ: quia non est uirtu
tis actiuæ: sed dicitur infinitus causalr̄ causalitate fi
nali, ut dictum est.
¶ Alii uero dixerunt ꝙ illa uerba Auerrois exami
nanda & glosanda sunt s̄m determinationes factas
in de sub̄a orbis & c. ubi magis ex ꝓposito tractauit
rē hanc ubi manifeste negauit infinitate3 intensiuā.
¶ S3 ꝙ oēs huiusmodi rñsiones errent manifestat.
¶ Et p° ꝙ loquatur de infinitate intensiua: probat
p° sic. Quādocunq; fit aliqua distinctio p oppositū a ha
bentes plures significationes, & alterum oppositoꝝ
declarat ab ipso distinguente quo ad quid nominis
s̄m quam intentionem sumitur reliquū debet sumi
s̄m oppositam intentionem. Patet ista. Alioquin pe
riret omnis certitudo diuisionum, & syllogismi di
uisiui & c. Sed Auerrois diuisit motore3 cœli in mo
tore3 finitæ motionis & infinitæ motionis: & descri
psit alterum membru3 .s. motorem finitæ motionis
per finitatem intensiuæ ut patet. Quia ibi expresse
subdit. Dicere finitatem est dicere ꝓportionem mo
toris ad motam rem. Ergo reliquum membrum .s.
motor infinitæ motionis ē describendum s̄m inten
tionem oppositam .s. ꝙ dicere infinitatem est dicere
im ꝓportione3. Et sic erit motor infinitus intensiue.
¶ Secundo sic. Termini quæstionis & rñsionis s̄m
artem demonstratiua3 non differunt sicut nec quēo
dīta conclusione in terminis, sed in modo. Constat
aute3 ꝙ motor infinitus de quo est sermo in quōne
est infinitus intensiue: qm̄ est ille de quo dicitur in
8° phycorum tex. 79°. ꝙ mouet in non tempore.
Ergo finitas & infinitas de qua est sermo in rñsione
est etiam intensiua.
¶ Tertio sic. Quælibet rñsio a sapiente data debet
sumi in sensu in quo queōni motæ respondet: Sed
ista non respondet queōni motæ, nisi intelligatur
de infinitate intensiua ergo & c. Declaratur minor.
Quæstio est. Cur uirtus infinita requisita ad mouen
du3 tempore infinito posita in magnitudine infert
motum in non tempore, & posita extra magnitu
dinem non. Huic autem quæsito nō satisfit dicendo
ꝙ hoc ideo est, quia ibi sunt duo motores separati
& ambo finiti: Sed alter actiue & alter ut finis: &
ex motore ut finis ē sempiternitas: ex motore uero
ut agens est ꝙ motus sit in tempore: Hoc eni3 siue
uerum siue falsum sit: est impertinens quæsito, &
sollicitudo superflua. Tota enim quēo est. Quare a
uirtute separata non sequitur motus in non tempe
sicut a uirtute posita in magnitudine. Et constat ꝙ
est sermo de uirtute actiua. Hæc aute3 quæstio ut &
nouitii possint percipere sicut & quælibet alia: sup
ponit aliquid certum .s. infinitatem uirtutis, siue in
magnitudine siue extra. Et quærit dubium quare si
illa infinita uirtus ponit in magnitudine mouet in

non tempore & extra magnitudinem non. Quærat ergo ab istis p°. Qualis ẽ illa infinitas uirtutis quæ supponitur: intensiua an durationis. Si intensiua habetur intentum. Si durationis: quũo & nulla & ridiculosa est. Nulla quidem: quia a uirtute actiua infinita in duratione, posita in magnitudine non sequitur motus in non tempore, ut patet de uirtute alteratiua solis, a qua res aliqua alteratur: & tamen in tempore. Nec potest dici ꝙ illud est uerũ tm̃ de uirtute motiua unico motu locali tm̃: q̃m expresse Arist. in 8° phicorum tex. 79°. unde hoc sumptum est, dicit hoc uerificari in omnibus uirtutibus motiuis quocunq; motu. Ridiculosa aũt, quia puerile est quærere quare a uirtute finita in uigore, infinita autem duratione separata a materia prouenit motus in tempore & non in non tempore. Quis enim est adeo rudis ut ignoret finitatem & infinitatem intensiuam uirtutis sequi uelocitatem certam uel incertam motus & non finitatem & infinitatem durationis. ℭ Vltimum igitur horum refugium est, ꝙ quẽo illa neutram infinitatem determinate supponit. Sed infinitatem in cõmuni, q̃m ex motu perpetuo neutra infinitas determinate. Sed in communi concluditur ꝙ oportet uirtutem motiuam tempore perpetuo esse infinitam. Vnde dicit ꝙ quẽo Auer. est, quum sit ꝙ uirtus motiua tempore infinito sit infinita abstrahendo ab hac & illa infinitate: quare posita in magnitudine infert motũ in non tempore: & extra magnitudinẽ non? Et r̃nsio est supponendo ꝙ si aliqua uirtus posita in magnitudine debet mouere tempore perpetuo opꝫ ꝙ sit infinita intensiue: ex 8° phicorum tex. 78°. & cõiter moueret in non tempore: ex tex. 79°. & addendo ꝙ si aliqua uirtus motiua tempore perpetuo ponatur extra magnitudinem illa est necessario infinita s̃m durationem: & distinguit̃ in motorem ut agens: & sic est finitæ motionis, i. mouet in tempore: & motorem ut finis, & sic est infinitæ motionis, i. mouet infinito tempore. Quod uirtuti positæ in magnitudine conuenire nõ potest. Non enim potest distingui in motorem ut agens & ut finis: & ideo oportet ꝙ uirtus motiua tempore infinito, si est in magnitudine moueat in non tempore: extra magnitudinem non.

ℭ Sed uere isti innituntur telis araneaꝝ. Deficiunt enim dupl̃r .s. in re ipsa & in expositione Auerrois. In re ipsa quidem, quia falsum est ꝙ uirtus motiua tp̃e infinito si ponitur in magnitudine, est infinita intensiue: si extra magnitudinẽ non. Quæratur. n. ab ipsis, ne in equiuoco laboremus de quali infinitate temporis est sermo. Distincta est. n. superius ex 6° phycorum ꝙ est duplex ex parte mobilis: & ex parte spatii seu per se & per accñs, si p° de uirtute motiua tempore infinito ex parte mobilis nulli dubium est ꝙ illa oportet esse infinitam intensiue. In textu enim 78° non est sermo de tali uirtute, sed de prima, ut ex dictis patet.

ℭ Amplius. Quum phus obedire debeat rationis oportet reddere causam quare quum ad mouendũ B. mobile certa uelocitate, puta motu unius horæ requiratur tanta uirtus intensiue, puta ut centum: & ad continuandum illum motum tempore perpetuo, sufficiat ex parte uirtutis motiuæ ꝙ semp perseueret in eodem uigore. Quare inq̃ est ꝙ uirtus talis si ponatur in magnitudine, sequitur ꝙ sit infinita intensiue. Hoc enim nec ex parte perfectionis uirtutis, nec ex natura magnitudinis oritur. Et tñ hoc est super quod isti fundantur. Qđ si dicatur ꝙ hoc oritur ex hoc, ꝙ illa uirtus actiua semper remanere debet in eodem uigore, hoc puerile est: quia ex hoc nihil aliud sequit̃, nisi ꝙ illa uirtus oportet ꝙ ponatur in magnitudine inalterabili & incorruptibili. Ex hoc autem ꝙ uirtus actiua ponitur inalterabilis & incorruptibilis infinitæq; durationis: siue in quanto siue extra, non habetur maior perfectio intensiua: ut de se patet, & in primo ethicorũ comt° 7° ab Aristotele & Auerroi dicitur: & datur exemplum de albo qđ ex hoc ꝙ ponitur perpetuũ: non sequitur: ergo est albius, quia dr̃ntia maioris & minoris durationis non infert dr̃ntiã s̃m magis & minus. Vnde ridiculum est ꝙ quidam inter phos se locantes dicunt ꝙ ideo non potest eẽ uirtus motiua actiue tempore perpetuo in magnitudine: quia opꝫ ipsam esse durationis infinitæ: & per hoc infinitam intensiue. Deberent enim inferre, ac per hoc inalterabilem & incorruptibilem ad quod non sequitur infinitas intensiua.

ℭ Pudet autem adducere quorundam fatuitatem dicentium ꝙ processus non sit ab Auerroi & Arist. ad concludendum primum motorem esse incorporeum absolute: Sed ad concludendum ipsum esse incorporporeum. i. non immersum materiæ adesse: quæ est tm̃ apud eos in generabilibus & corruptibilibus: ratio siquidem Aristotelis a textu. 78°. ubi incboat teste ipso Arist. ibi cum Auerr. tractatus intendens ostendere impartibilitatem primi motoris, non est ex natura quanti & extẽti siue corruptibilis siue non, ut patet, & in textu ultimo rationẽ formans ex efficacia probatoꝝ: & non al̃r concludit primũ motorem impartibilem. Vnde hoc est simpl̃r error nimis fatuus. cõtra burleũ in 8° phycoꝝ.

ℭ Amplius hoc dictum .s. ꝙ uirtus motiua actiue tempore perpetuo si est in magnitudine ẽ infinita intensiue si extra, non: opꝫ uel ex rationibus formalibus terminorum intelligibil̃r deducere, uel ex sensibilibus assumere: Sed iam ostensum est ex rationibus terminorũ hoc non deduci, sed oppositũ quo ad primam partem: & sensibilia idem testant̃: ergo hoc est uoluntarie dictum. Ex sensibilibus enĩ habemus ꝙ uirtus alteratiua solis est motiua actiue & est in magnitudine, & tamen non est infinita intensiue, nec alterat in non tempore. Nec potest dici ꝙ quia sermo est de uirtute actiua motus localis, iõ instantia non militat: tum quia eadẽ est ratio quo ad mouere in non tempore, & infinitatem intensiuam de uirtute alteratiua & motiua s̃m locum & uniuersaliter motiua si ponat̃ in magnitudine, ut dicitur 8° phycorum tex. 79°. ut iã adductũ: iterũ est: tum q̃a si idem alterabile semp supꝑ oneret̃ alterationis solis: tũc sol unũ numero motũ ꝑpetuũ posset cõtinuare nulla facta argumentatione suæ uirtutis: quicquid sit de antecedente huius cõditionalis: & sic uirtus finita intẽsiue infinita duratione moueret

in tempore infinito unū motū continuū: & nō in
in non tpe. Vnde ꝙ de facto non fit: hoc est p accñs
q̃tum est ex efficacia uirtutis. Accidit .n. tantæ uir-
tuti ꝙ unū uł plura subiiciant̃ &c. Et nihil minus
posset in unum semper q̃ plura. ℂ In expositione
aūt uerboꝝ Auer. errant: quia ex huiusmodi sensu
nō habetur rñsio ad quæsitū. Esset.n. rñsio: ꝙ ideo
uirtus motiua tempe infinito posita i magnitudine
moueret in non tpe: & posita extra magnitudinem
non: quia uirtus extra magnitudinem distinguitur
in motorē ut agens & motorē ut finis: in magnitu
dine aūt non. Ex hoc autem quō haberi possit q̃sita
drñtia: centum iuga bouum non deducerent.

si ista considerès nō sequeris occam in quol° 6° q. 49.

ℂ Quarto principalr̃ probat̃ ꝙ de infinitate inten
siua sit sermo. Auerrois ibidē ex eo ꝙ ibi dicit ꝙ mo
tus cœli inq̃tum est ab anima cœli sortitur determi
natam uelocitatem: inq̃tum uero ē a primo motore
sortitur sempiternitatem. ℂ Ex hoc.n. arguitur sic.
Aut intendit ꝙ motus cœli habeat sempiternitatē
a p° motore effectiue: aut finalr̃. Si effectiue: Quū in
hoc ponat drñtiā inter primū motorē & animā
cœli triplr̃ pōt hoc imaginari: p° ꝙ anima cœli aut
nō efficiat aut non sufficienter possit efficere sempi
ternitatem motus. Et ideo attribuatur p° motori
tanq̃ causæ sufficienti. Et hoc conuincitur demon
stratiue esse falsum: supponendo animam cœli esse
uirtutem motiuam immobilem: ut pꝫ ex. 8° phīoꝝ
tex. 85°. & ex supradictis. 2° ꝙ aīa cœli depēdenter
illam faciat: primus aūt motor independenter: & iō
attribuit̃ p° motori ut eius causæ actiuæ indepēden
ter. Et hoc conuincit̃ esse contra Auerroiꝫ ibi. Quia
aut loquimur de communi depēdentia qua omnia
entia alia a p°. & actiones eoꝝ dependent a p°. &
non saluatur cōmentum ponens drñam inter sempi
ternitatem & determinatā uelocitatē motus cœli
in hoc ꝙ illa ē a p° motore hæc ab anima cœli. Tali
enim dependentia cōmuni: tam sempiternitas q̃ de
terminata uelocitas ē a p° motore mediante anima
cœli. Aut loquimur de singulari depēdentia qua in
faciendo talem effectum.s. sempiternitatem motus
anima cœli depēdet a p° motore. Et hoc conuincit̃
esse impossibile tenendo primum motorem finitū
intensiue: & deducitur sic. Motore sufficiente ex iis
quæ in se intrinsece sunt applicato mobili disposito
circunscripto quocunq; alio excepta cōmuni depen
dentia ad primum: necessario prouenit effectus pro
prius illius motoris. Patet ista ex terminis. Alioqn
nulla esset uia ad probandū consecutionem causæ
ad effectum & econuerso. Sꝫ anima cœli est actiuū
sufficiens ex suis intrinsecis respectu motus æterni:
ergo circunscripto quocunq; alio: excepto cōmuni
influxu primi: potest in motum æternū: ergo nulla
est opus speciali dependentia. Probatur minor ex
eo ꝙ anima cœli habet ex suis intrinsecis duo requi
sita ad faciendum sempiternitatem motus.s. tantā
uirtutem intensiue: puta ut mille & immobilitatē.
Quilibet enim motor habens hæc duo potest sempi
ternum facere motum q̃uis non per se: ut dictū plu
ries est. Tertio ꝙ anima cœli licꝫ sufficienter tñ per
accñs facit sempiternitatem motus: primus autem
motor facit eā per se: & ideo atribuatur p° motori:
ut eius causæ actiuæ per se primo intendenti illam:
& sic habetur intentum: quia ut ex p° conditionali
probata patet: ex hoc sequitur: ergo primus motor
est uirtutis infinitæ intensiuæ. Et in rei ueritate ista
uidetur mens Auerrois in illo loco. Loquitur.n. de
actiua causalitate: ut quæ mota ostendit: & non in-
tendit subtrahere ab anima cœli causalitatē actiuā
sempiternitatis: sed perseitatem causalitatis cuius
nulla uirtus finita est capax: ut patꝫ ex dictis. Vnde
causā actiuā per se determinatæ uelocitatis posuit
animam: sempiternitatis uero primum motorem.
ℂ Si finalr̃: hoc pōt duplr̃ imaginari: p° ut sit ſmo
de dependentia cōmuni qua omnia causantur in ge
nere causæ finalis a p°. Et hoc est contra Auerroim
ibidem: qm̃ hoc modo non saluatur sua drñtia inter
determinatam uelocitatem motus & eius sempiter-
nitatem. Hoc etenim modo: uterq; effectus depen-
det finalr̃ a p° motore. 2° ut sit ſmo de aliquo speāli
mō dependendi in genere tñ causæ finalis. Et q̃tum
uerba eorum sonant: uidentur dicere ꝙ quodā sin
gulari modo sempiternitas est a p° fine quo non est
determinata uelocitas: sic ꝙ sempiternitas motus in
hoc differt ab eius uelocitate ꝙ ista sufficienter fiat
ab agente: illa autē non: nisi adiuncta causalitate fi
nali primi motoris.

ℂ Sed quia facile est dicere distinctionem in qualī
re q̃uis ardua & inexercitari est admittere illam in
aere: ideo quæramus ab istis quomodo sit ista drñā.
Hoc.n. non potest nisi triplr̃ imaginari &c. aut sic ꝙ
sempiternitas careat causa actiua: & finali tñ attri-
buatur. Et hoc est ridiculū: qm̃ non est intelligibile
ꝙ aliquid effectiue ꝑducat motū & non ꝑducat eius
durationē: maxime quū tempus qđ est duratio illa
ut in 12° metħ. tex. 29° dicitur. Aut est ipse motus:
aut eius passio. Constat autē ꝙ hæc ab eodē fiunt
actiuæ ſm rem: q̃uis non eodem modo. Potest enim
eorum quæ sunt idē realr̃ unum per accñs produci
ab agente inferiori: & alterum per se: ut patet: qñ
sortes generat Platonē. Tūc.n. licet fiat Plato per
se: fit tñ corpus uel mixtum per accidens: ut dicitur
in p° phīcorum tex. 76°. Aut sic ꝙ ad determinatā
uelocitatē causa actiua sufficit absq; finali: ad sempi
ternitatem autem non. Et hoc etiam est ridiculum:
quia finis est causa cæterarum causarum: nullusq;
ē effectus naturæ aut artis absq; fine: aut sic ꝙ ad de
terminatam uelocitatem causa actiua cum fine cō-
muni sufficit: ad sempiternitatem autem non: sed
requiritur specialis ratio dependentiæ ad primum
motorem: ut finem. Et hoc est iterum loqui in aere
nisi huiusmodi ratio assignetur. Nec apparet alia
ratio q̃ illa quæ in eodē cōmento. 41. ex intentione
Themistii subditur .s. ꝙ motor qui mouet ad conse
quendum aliquid uel conseruandum aliquid trans-
mutabile: necesse est ꝙ quandoq; cesset. Motor autē
qui mouet propter aliquid semper in actu & immu
tabile: qua rōne mouet uno tempore mouet semp.
Et sic habetur specialis ratio dependentiæ sempi-
ternitatis ex fine: quæ non habet̃ in uelocitate mo-
tus. Sed adducere hoc quid ad propositum noui-
tiorum est. Quum enim omnes animæ cœlestes
prima intentiōe operentur propter se: ut dicitur

12° meth.co.36°. & 2° cœli.co.17° & 21°. & ipsarū natura sit immutabilis; & in actu & eaȝ opera sint sicut opera artium; ut dicitur 12° meth.co.44°. & finis sit principiū in operabilibus; ut dicitur in 2° phicorum tex.88°. quemadmodum ex actualitate immutabili finis sumunt animæ illæ rōnem sempiternitatis in suis opibus; ita ex aliis conditionibus nobis ignotis sumunt rōnem tacitæ uelocitatis. Et quare magis ab oriēte moueant uersus hemisperiū superius & alia huiusmodi. Hæc enim omnia fiunt ppter melius; ut ex 2° cœli textu & co.34° habet. Et ex fine necesse est bonitatem eorum fieri: quum naturalia agantur ppter finē; ut dicitur 2° phiorum textu.80. Vnde ex hoc non magis habetur ꝙ sempiternitas specialr dependeat a p° q̄ certa uelocitas. Vtrunq enim eorum habet hoc modo specialem rationem dependentiæ ex fine.

¶ Amplius: quum ratio sempiternitatis motus sufficienter sumatur ex his finis conditionibus .s. ꝙ sit in se actu; & habitus a mouente & immutabilis: & hæc sint cōmunia omnibus motoribus cœlorum respectu propriaruȝ essentiarum: nihil proprium p°. motor dixisset Auerro. sed totum ꝙ dixit conuenit omnibus animabus cœlorum in ratione finis. Nec potest dici ꝙ dictum Auerrois cōmune quidem est omni motori separato in ratione finis; sed appropriatur p° ppter dependentiam aliorum a p°. & in ratione finis: qm̄ sic non saluatur drēntia inter sempiternitatem & uelocitatem: utrunq enim propter in dependentiaȝ p° est attribuendum fini. Qd̄ si tanq̄ ad ultimum refugium recurrendo dicatur ꝙ sempiternitas motus dependet a p° fine quodam singulari modo ignoto nobis. Et hoc cognosci ex hoc ꝙ oēs motores cœlestes conueniunt in sēpiterne mouere: non autem in uelocitate motus. Hoc eniȝ ideo esse credendum est; quia rationem sempiternitatis habent respiciendo primuȝ uelocitatem uero respiciendo propria. Hoc est contra Auerroiȝ: qui expsse dicit in 2° cœli.co.58°. ꝙ motores inferiores sumūt rōnem suarum uelocitatuȝ sm ꝙ magis desiderant assimilari p°. Et loquit non solū de motu diurno. Sed & in circulo obliquo. Deinde hoc non est sufficiente ratione firmatum. Qd̄ enim conueniant oēs in sempiternitate motus; ut dicit Auerr. in 2° cœli co.38° & 71°. & alibi; est quia conueniunt omnes in hoc ꝙ sunt motores immateriales: & ideo hoc nō opȝ conicere ꝙ sit ex singulari modo dependendi a fine; cum clare pateat ꝙ finis cōmunis cū immaterialitate motoris sufficiat; nec locus est coniecturis immanifestis.

¶ Amplius uelocitas; de qua ibi loquitur Auer. ut patet in cōmento. Nihil aliud est q̄ temporalitas in qua oēs motores cœli conueniunt sicut & in sempiternitate. Nullus.n. mouet in non tempore. Restat ergo ꝙ de infinitate intensiua sermo Auerr. ibidem sit. Et iȝ euidentiores sint prædictæ rōnes sm reȝ in p° orbe ponantur: efficaces tamen sunt etiaȝ si duo sunt sm rōnem: unus autem sm rem ponitur: ut patere potest cuilibet eas applicare scienti. Vnde oēs expositiones commenti prædicti falsæ apparent. Vltima autem ordinem librorū Auerrois nō pensauit. Quuȝ enim constet ex 2° cœli.co.3°. ꝙ tunc iam fecerat libelluȝ de substantia orbis. Et ex pluribus cōmentis; ꝙ tunc etiam fecerat super libros phicorū. Et ex 12° methaphisycæ.co.45°. ꝙ iuuenis erat qn̄ fecit super libro de cœlo: & sperabat in.co.35°. duo decimi se perfecturum. astrologiam: & ꝙ senex scripsit super methaphisyca manifeste liquet ꝙ omnia dicta Auerrois sunt examinanda ad .12. methaph. eius & non econuerso; quoniam opus illud testamentum eius est.

¶ Secunda aūt uia ad ostendendaȝ infinitateȝ uirtutis Dei gloriosi sumpta ex .S.Th. breuior est. Et supponit Deum esse causam actiuam alicuius substantiæ siue mundi; siue primæ intelligentiæ; siue omnium incorruptibilium; siue ab æterno siue in tempore. Nihil enim horum refert dummodo concedatur per simplicem emanationem quaȝ nos creationem dicimus; Deuȝ aliquid produxisse. Hoc aūt nunc supponatur tum quia cōmuniter excellentes uiri hoc concedunt etiam de mente Arist. & Auerr. tum quia ex presse contra Algazelem pluries hoc dicit Auerro. tuȝ quia hoc exigeret specialem quōneȝ quam alibi tetigimus. Acquiescentibus ergo huic supposito hæc uia paratur. Iuxta quaȝ arguitur præ libando rōnes terminorum .s. ꝙ uirtus creatiua est uirtus actiua effectus ex nulla potentia passiua siue sit creatiua ab æterno; ut Plato & Arist. cum sequacibus posuerunt: siue in tempore: ut fides christiana determinat. Cæteræ autem uirtutes actiuæ sunt effectuū ex aliqua potentia passiua præsupposita: ut patet in naturalibus & artificialibus. Arguit ergo sic loquendo semper de quātitate uirtutis seu perfectionis. Omne q̄tum excedens aliud q̄tum; sic ꝙ quantumcunq excessū crescat nunq̄ inter ipsa est aliqua proportio; est necessario infinitū intensiue. Ista patet ex terminis; qm̄; ut dicitur in 8° phicorū tex.79°. Si excedens est finitum addendo semper q̄tum ad excessum qnq̄ æquabit & excedetur. Sed uirtus creatiua est aliq̄tæ perfectionis: & sic excedit uirtutem factiuam reȝ ex pot^a subiecti ꝙ q̄tūcunq augeatur non est inter eas proportio. Ergo uirtus creatiua est infinita intensiue. Probatur minor quo ad ultimam partem quæ sola eget probatione: & ducendo ad impossibile. Quia sequeretur ꝙ uirtus tm̄ actiua ex aliqua pot^a & uirtus actiua ex nulla pot^a possent esse æquales; qd̄ est manifeste impossibile. Tenet consequentia supponendo unum qd̄ probatione non eget .s. ꝙ q̄to aliquod actiuū potest educere rem de remotiori pot^a ad actum tanto est uirtuosius. Ad sensum enim patet ꝙ ad educendum calorem de potentia aquæ: maior uirtus requiritur q̄ ad educendum ipsum de potentia aeris. Hoc igitur supposito arguitur more Aristotelico sic. Sumatur uirtus productiua alicuius; puta bouis ex nulla potentia & sit. A. Sumatur quoq uirtus productiua bouis ex aliqua potentia; & sit. A. Sumatur quoq uirtus productiua bouis ex aliqua potētia puta. C. & sit uirtus illa. B. Tunc sic. Istæ duæ uirtutes .s. A. & . B. per te habent aliquam proportionem. Sit ergo proportio centupla; ita ꝙ. A. excedat. B. non plus q̄ in centuplo; & tunc sumatur potentia

uide sup de ente & essentia c° 5°.

passiua in centuplo magis elõgata ab actu q̃ sit. C. & sit illa. D. cum ergo oporteat tanto uirtuosius eẽ agens q̃to elongatior ẽ pot^{a} ab actu: necesse erit uirtutem actiuam bouis: de potentia. D. esse in proportionem centupla ad. B. Ac per hoc esse æqualẽ ipsi. A. & sic uirtus productiua ex aliqua potentia & uirtus productiua ex nulla erũt æquales: qđ est impossibile. Imo etiam eodem processu potest deduci: ꝙ illa sit etiam maior: qđ est impossibilius. Nec põt inficiari quispiaʒ hunc processum ex eo ꝙ non põt sumi in reꝝ natura potentia remotior ab actu quacunq; potentia data. Oportet enim sic dicentes negare ꝓcessum Arist. 4°. phiorum tex. 72°. ubi assumit plenum subtilius quocunq; pleno. Et 6° phioꝝ tex. 15°. ubi assumit motum uelociorem quocunq; motu. Et breuiter destrueret doctrinaʒ traditam in libris phioꝝ. Saluatur enim efficacia eorum: & similiuʒ processuũ ex rationibus formalibus terminoꝝ & ex ueritate conditionaliuʒ: quicquid. n. repugnat ueritati cõditionalis ẽ falsũ & impossibile: ut Auer. dicit in 8° phiorum textu. 78°. unde proposito sufficit ueritas conditionalium: puta si uirtus aliqua produceret ex potentia in centuplo remotiori esset in centupla remotione & c. Stat ergo rõ firma: q̃uis quidam nescientes aut non uolentes eam formare: soluisse se arbitrati sunt: ut de Scoto pʒ. 4. dist. p^{a}. qui ideo credidit se soluisse: quia. S. Th. non sollicitus circa terminos: qui in autenticis rationibus solent subintelligi. Fecerat maiorem huiusmodi eoꝝ: inter quæ nulla ẽ proportio: alterum ẽ infinitum. Soluit Scotus ꝙ hæc non est uera: ut pʒ de puncto & linea: & tñ punctum non est infinitum: pp ꝙ notanter nos posuimus i maiore utrũq; eẽ q̃tuʒ ut has pueriles cauillationes effugaremus. Et hæc de 2°.

❡ Restat igitur argumentis in oppositum respondendum. Ad primũ ergo ꝙ tres difficultates tangit unam participalr̃ & duas ex consequenti tali est ordine dicendum: ꝙ duas annexas difficultates. s. an Deus moueat ut finis tm̃: uel ut finis & agens. Et si ut agens: an mediate uel immediate: ptransibimus dicendo quia est. Tertiam uero principalem. s. an ex positione uirtutis infinitæ intensiuæ in reꝝ natura necessario sequatur motus in non tempore: tractabimus dupl'r ſm Auerroim: & simpl'r. Quãuis igitur multi ex 2° cœli tex. 64. ubi in summo gradu perfectionis uniuersi locatur id ꝙ sine actione optimũ possidet. Et ex 12° meth. textu. 30. ubi dicitur ꝙ Deus mouet sicut amatum & desideratum: credant Deum non esse causam agentem sed finalem: Verius tñ dicunt sentientes utroq; modo Deum esse causam: ut Simplicius arguit ex p° cœli textu. 30. ubi Aristo. dicit Deum nihil agere frustra. Si enim ad hoc inconueniẽs sollicitus fuit Arist. deducere ꝙ Deus nihil agit frustra: ergo supponebat Deuʒ agere propter finaʒ. Ridiculum. n. esset deducere ab hoc inconueniens de causa non actiua. Auerr. quoq; in de substãtia orbis manifeste reprehendit dicentes oppositum esse de intẽtione Arist. Et in. x° meth. co. 7°. expresse dicit ꝙ Deus mouet non tm̃ ut finis sed ut motor. Quod etiam firmat in 12°. co. 6°. & in. co. 44°. Vbi etiaʒ postmodum Auicennam ponentem Deum esse tm̃ finem: arguit ꝙ opʒ primi principis esse actionem: quæ cum hoc ꝙ sibi sit propria: sit cõmunis cæteris qualis ẽ motus diuinus. Et in. 2°. cœli. co. 17°. dicit ꝙ omne hñs actionẽ in se hʒ actionẽ i alio. Et in. co. 21. dicit ꝙ omne qđ inuenitur pp se p^{a} intentione: inuenit̃ propter aliud 2ª intentione: nisi illic esset natura non innata ad largienduʒ. Et breuiter totus Auerrois plenus est hac sententia uel formal'r uel radical'r: ut puta ꝙ in separatis a materia causalitas finalis & efficiens eidem cõueniunt: ut dicitur in 12° co. 35° & 38° & 55°. Nec obstat ꝙ Arist. dixit Deuʒ mouere ut amatum. Non. n. dixit hoc cum dictione exclusiua: imo ex hoc magis habetur propositum. Supposita illa uniuersali Auerrois: quam modo diximus. Id uero ꝙ ex 2° cœli adducitur admiratione dignum est: qua fronte ab Auerroistis adducatur. Quum Auerrois ipse ibidem in co. 66°. expresse dicat ꝙ in illo summo gradu habente optimum sine actione: datur latitudo includens omnes intelligentias. Ita ꝙ apud ipsum omnes intelligentiæ sunt in illo p° gradu: & non tm̃ Deus. Et tñ constat apud eos etiam ꝙ cæteræ intelligentiæ agunt ad extra. Intendit enim ibi Arist. Apud Auerroim intelligentias quatenus intelligentiæ sunt: habere optimum qđ est felicitas speculatiua sine omni dependentia ab exteriori actiõe nõ sicut in nobis iuxta illud. 12°. methaphisycæ tex. 39°. Deductio autem qualis optima & c. & esse in p° gradu. Quatenus uero animæ sunt: optimum assequi per motum: & in 2° ordine simul cum corporibus quoꝝ sunt locantur aiæ & c. Vnde Deũ mouere nõ solũ final'r: sʒ actiue dicimus.

❡ Et q̃uis ex multis commentis uideatur haberi ꝙ Deus mouet immediate: qa in. co. 44°. duodecimi methaph. reprehendunt̃ ponentes Deũ eẽ prioreʒ motore primi orbis. Et in. co. 38°. expresse dicit̃ ꝙ primus motor mouet sine medio. Et in. co. 48°. numerantur substantiæ immateriales ſm numerum motuum cœlestium expresse supponendo nullam esse quæ non mouet. Vt tamen ex dictis superius patere potest in. co. 41°. duodecimi expresse dicit motum cœli componi ex duobus motoribus. Et ideo sciendum est ꝙ ista sibi inuicem non contradicunt: quoniam cuʒ sint in hac re opiniones extremæ: una Auicennæ dicentis Deuʒ nihil agere ad motũ cœli: nisi ſm ꝙ prima causa operatur per secundam: sed primum motorem esse primam intelligentiam productam a Deo quæ cum anima cœli mouet. Alia eoꝝ qui dicunt Deũ solum mouere primuʒ cœluʒ: Auerrois uia incessit media utrũq; declinans extremuʒ. Et ideo nunc hoc nũc illud excludit extremũ: q̃uis pluries Auicennã impugnauerit. Est igr̃ apud euʒ primus motor Deus gloriosus: non tñ mouet solus: sʒ qa in motu primi cœli sũt duo sempiternitas motus: & certa uelocitas: puta. 24. horarum: posuit utrũq; hoꝝ habere p se p° causaʒ actiuam & ppriaʒ: & sempiternitatis qdeʒ Deuʒ: certe uero uelocitatis animam cœli. Et hic sensus rñdet plane expositioni illius cõmenti absq; extorsione. Et sic Deus non est prior motore totius: imo facit per se motum totius quo ad nobilissimam eius rationem quæ est sempiternitas. Et hoc mõ Deus non est aia alicuius orbis.

cõtra Ian dunũ sup de subã orbis. q. 9 & gae. 2° phioꝝ in fine.

cõtra paulũ d Son. cino. 12°. metha. q. 39. & alex achillinũ in quol° p° gregoriũ in 2°. di. p^{a}. & helia; hebreum in. q. de p° motore.

Et ideo dixit ibidē Auerrois q est potª non in ma
teria. Et per hoc uolebat q differret ab aīa cœli. Et
hoc modo saluatur qd̄.co.44°. dr̄ q illud qd̄ intel
ligit motor corporis cœli de p° motore: est aliud ab
eo qd̄ intelligit motor orbi saturni. Et sic numerus
immaterialiū subarum ſm numerum motuum sal
uatur: qa ex motuū numero inuentus est numerus
motoꝝ alioꝝ a p° qui iā ex infinitate motus stabi
litus erat. Nullā.n. subam immaterialē ponimus
nisi ex motu conclusā: sed primā ex infinitate mo
tus cæteras ex numero motuū regulariū & perpe
tuoꝝ exigentiū motores immobiles. Et hoc conso
nat textui Arīs exp̄sse quærenti numerum motoꝝ
immobiliū/ non numerum motoꝝ infinitoꝝ: ut p
hoc insinuaret q de aliis a p° loquebatur: q̄uis pri
mus quoq sit immobilis. Est siquidē sermo Arīs
& Auerr. ibidem componentes subas immateriales
absq aliqua ꝑpria motione alicuius corporis/ut pē
ibidem/qd̄ nos non dicimus. Et breuiter hoc modo
omnia dicta Auer. inueniuntur cōsona. Et merito.
qa uero oīa consonant. Vnde Helyæ hebrei. Labor
q̄ uanus fuerit patet. Putauit enī q ex hoc q Deus
dr̄ motor effectiue primi cœli: sequeretur: ergo mo
uet solus primum cœlum. Iam.n. liquet Deum esse
ꝑpriū motorē primi orbis quo ad sempiternitatē
sui motus actiue causandam. Mouet ergo Deus
cœlū effectiue ut motor ꝑprius & mediante anima
cœli sic/ ut utriusq ꝑprius effectus motus cœli sit
diuersimode. Et sic quo ad duo prima pateat quod
p° op° ur̄ tenendum sit. De 3° aūt in quo tota stat difficultas
Ioannis præsens ambiguitas magna uidetur. Diuisi siquidē
Parisiēsis sunt perbipatetici circa id.
2° phoꝝ ¶ Quibusdam enim apparet q ex hoc añte datur
augustin. uirtus infinita in natura: sequitur: necessario ergo
suessæ in motus in non tp̄e. Quibusdam uero uidet̄ q distin
q.... infi. ctione opus sit in re hac. Et hi in tres distincti sunt
primi mo uias. ¶ Alii putant q distinctione modi agendi .s.
toris alex libere uel necessario opus sit. ¶ Alii uero q distin
achillin. ctio modi eēndi illius uirtutis infinitæ .s. an habeat
quol° p° esse materiale an immateriale. Ad hoc sufficiat.
¶ Alii autē duas distinctiones necessarias credunt
ad saluandam infinitam uirtutem in reꝝ natura .s.
modi eēndi/ quæ modo dicta est/ & modi agendi .s.
mediationē uel immediationem. Itaq omnes hu/
iusmodi opiniones sunt quatuor. Et primam qdē
postponentes/ quia ex discussione aliaꝝ quid ueri/
tatis babeat patebit: & eius fundamenta sunt quæ
arguēdo adduximus. Ad secūdā nos transferamus
opinionē quæ tria dicit: p° q ex hoc añte uirtus in
finita est in magnitudine necr̄io sequitur. Ergo mo
uet in non tp̄e. Qd̄ implicat contradictionē. Et in
hoc conueniunt cum Arist. 8° phicoꝝ tex.79°. oēs
perbipatetici: lā differāt in mō deducendo cōtriā.
scoti op° Scotus.n. in p° senten. dist.2ª.q.2ª. ad ultimū dicit
q ex eo q in añte assumitur uirtus infinita subintel
ligendo agat necr̄io: sequitur: ergo actio sua est in
non tp̄e. Alioquin in æquali tp̄e agere contingeret
uirtutem infinitam & finitam iuxta deductionem
Arist. ibi. Ex eo uero q in añte addit̄ ly in magnitu
dine .i. extensa sequitur q si agit agat circa corpus.
Et cōter q sit ibi aliqua resistentia: & sit etiam di/
uersa approximatio partium passi ad agens. Ac per
hoc sequitur. Ergo actio illius uirtutis est mouere:
qm̄ hæ duæ causæ .s. diuersa approximatio partiū
& resistentia faciunt successionem esse in motu. Et
sic ex toto añte simul .s. uirtus infinita in magnitu
dine sequitur motus in non tp̄e. Sed hæc deductio improba/
manifeste peccat: quia ex hoc q aliqua uirtus est ex tio.
tensa & agit in corpus non sequuntur illæ duæ cau
sæ successionis sed una tm̄ .s. diuersa approximatio
partium passi id agens: sed ex omnibus his absq re
sistentia non sequitur: ergo illa actio est motus. Et
hæc omnia non egent probatione. Quia manifeste
patent de uirtute illuminatiua. Hæc.n. est extensa
& agit in corpus & c. Et tamen non est motus pro/
prie de quo loquimur: ut distinguitur contra mu/
tationem. S.Th. aūt/ quia Arist. non fuit sollicitus
ibi de utraq parte cōtīs deducenda supponit cum
Auerroi & cæteris expositoribus q̄rum uidisse me
recolo: q subiectum illius añtis .s. ly uirtus seu po
tētia supponit pro uirtute motiua ꝑprie sumendo
motū. Ita q añs illius cōtiæ ſm ueritatē est hoc.
Virtus motiua infinita ē in magnitudine ergo & c.
Et q hæc sit mens Arist. patē ibi ex eo q probando
suppositionē unā .s. q maior uirtus faciat æquale
in minori tempore: dicit ut calefaciens aut dulce fa
ciens/ aut ꝓiiciens: & oīo mouens. Vbi manifeste
patet q de uirtute motiua loquitur. Patet etiam ex
fine intento. Ad nihil .n. aliud inducebat demon/
strationem illam/ nisi ad inuestigandam impartibi
litatem primi motoris: quē constat mouere ꝑprie.
Vnde impertinens erat proposito tractare de omni
uirtute extēsa q̄uis ex ista negatiua. Nō potest dari
uirtus motiua infinita ī magnitudine: habeatur ex
consequenti q nulla uirtus in magnitudine est infi
nita: quia quum uirtus sit aut subalis aut accn̄talis.
Et accn̄talis infinitas inferat infinitatem subalis.
Et oīs uirtus subalis in magnitudine si est simplex
sit principiū alicuius motus naturalis: ut patet in
p° cœli tex.7°. Et simplicibus exn̄tibus finitis im/
possibile sit mixtū fieri infinitū: manifeste deduci
potest ex negatione infinitatis uirtutis motiuæ in
magnitudine: negatio infinitatis omnis uirtutis ex
tensæ: Facit tm̄ uiā S.Th. in ly magnitudine: ex hoc
q uirtus extensa non est intelligens: uirtus autem
extra magnitudinem est intelligens: ut patet 3° de
anima.co.5°. Virtus autem motiua nō intelligens
mouet tm̄ q̄tū potest. Ac p hoc tenet cōtria Arist.
Quia si est uirtus motiua infinita & cum hoc tantū
mouet q̄tum potest: sequitur: ergo mouet in non
tempore/ ut patet ex deductione Arīs ibidem.
¶ Secūdo dicit q ex hoc añte uirtus infinita est: ē
loquendo de motiua: non sequit̄ ncr̄io: ergo mouet
in non tp̄e. Quia pōt illa uirtus eē agentis liberi in
cuius potestate ē & actio & modus agendi. Et quū
hoc arguit̄ esse cōtra Arist. & Auer. & omnes phos:
Scotus cum sequacibus non reputat hoc inconue/
niens: imo dicit in 2° senten. d.1ª.q.3ª. eos sibi ipsis
contradicere: ponendo Deum agere necessario.
¶ Mihi aūt uī hoc nō eē cōtra Arist. eo q nulli im/ contra
ponendū ē qd̄ nec dixit: nec ncr̄io seq̄tur ex dictis scotū.
eius. Dm̄ aūt nō eē agens liberū: nullibi dixit Arist.

nec ex dictis eius sequitur necessario demonstratio
siquidem posita in p° cœli tex.50. sufficienter fal/
uatur, supponendo omnes intelligentias differre
specie:& mouere q̄tum possunt, ut assimilent Deo
glorioso cuius proprius effectus est sempiternitas:
siue libere siue necessario illam causet. Numerus
quoq; intelligentiaru; eisdem suppositionibus stan
tibus, optime inuestigatur ex numero motuum.
Sunt eni; omnes motores adæquati. Inconueniens
etiam ꝙ dicitur in textu.79°.s. uirtute; finitam &
infinitam mouere æqualr: manifeste ibidem ascri/
bitur uirtutibus mouentibus naturalr. Et breuiter:
quæcunq; alia ad hoc adduci possunt, facile saluari
uidentur absq; hoc. Nolo tñ propterea Arist attri/
buere ꝙ posuerit Deum agere libere, sed opinione;
suam ad nos non peruenisse tñ. Contra Auerroim
tñ illam responsione; esse non dubito, ut ex.co.41.
duodecimi methaphisycæ deducere facile esset. Et
co.21°. secũdi de cœlo manifeste habetur, sed qm̃ ex
principiis phiæ non necessario sequitur: Deũ agere
necessario, iccirco quum soli rationi obediendum
sit. Qđ 2° loco contra hoc obiicitur soluendum ẽ.
Quũ ergo dicit, id ad quod sequitur falsum impos
sibile, est simplr impossibile & c. Negatur minor.
Et ad primam probationem dicitur ꝙ q̄uis non sit
impossibile Deum uelle uti tota uirtute sua, est tñ
impossibile Deum uelle uti tota uirtute sua in hoc
effectu qui ẽ uelocitas motus. Nec hoc ẽ ex defectu
uirtutis aut uoluntatis, sed q̄a hoc nõ est factibile.
Vnde Deus utitur tota uirtute sua per se causando
sempiternitatẽ motus, & creando & c. Ad secunda;
uero dicitur præmittendo quatuor. Notandum est
enim p° ꝙ aliud est arguere ex potentia motiua in
finita, & aliud est arguere ex potentia motiua infi/
nita habente talem modum essendi .s. in magnitu/
dine uel extra, uel modum operandi .s. necessario
uel libere. Primum siquidem añs abstrahit ab omni
modo essendi & operandi, secundum uero modu;
essendi uel operandi coassumit. Constat autem ꝙ
multa possunt deduci ex aliqua rõne formali & mõ
essendi ul' operandi simul quæ non possent deduci
ex illa ratione formali absolute. Notandum est 2°
ꝙ ex aliqua ratione abstracte seu absolute sumpta,
duplr aliquid deducere consueuerunt phi. Vno mõ
necessario sicut ex ratione motus deducitur ꝙ op;
esse in tempore. Alio modo non repugnanter sicut
ex ratione motus deducitur ꝙ quocunq; motu dato
potest dari uelocior & c. Et inter hæc tm̃ refert ꝙ
coñs aliquid necessario comitatur ipsu; in quocũq;
ponatur sm omnem modum essendi illius. Coñs
uero aliquid repugnanter, non oportet comitari il
lud in aliquo uno, stat ꝙ repugnet ei in quocunq;
modo essendi, ut patet in exemplis adductis. No/
tandum est 3° ꝙ triplr potest imaginari ꝙ potentia
motiua infinita exeat in actu; secundum uel ꝙ mo
ueat .A. mobile certa uelocitate, ita ꝙ non possit ue
locius illud mouere, s; illud mouere sit sibi adæqua
tum, uel ꝙ moueat infinita uelocitate in non tp̃e.
Non ẽ .n. intelligibile ꝙ aliquid actualr moueat in
finite uelociter & tamen in tempore. Quia ex quo
actualr mouet, tempus illius motus sm certum est
signum. Signetur ergo. Et tunc procedatur iuxta
tex.79. octaui physicorum, & ueniretur ad hoc ꝙ
motus infinitæ uelocitatis erit in æquali tẽpore cu;
motu finitæ uelocitatis, ut pote a uirtute finita fa/
cto, quod est impossibile. Idem est igitur mouere
actu infinite uelociter & mouere in non tempore.
Vel medio modo .s. ꝙ nunq̄ moueat tanta uelocita
te .A. mobile quin possit illud uelocius mouere.
Hæc aũt 3° aliter se habent ad potentiam motiuam
infinitam absolute, & alr ad eam in magnitudine.
Ad potentia; siqde; motiuã infinitã in magnitudi
ne: 2° extrema cõparant immediate: itaq; respectu
talis uirtutis non datur mediu; inter mouere in nõ
tempore, & mouere certa uelocitate adæquate. Ad
potentiam uero motiuam infinita; absolute: extre/
ma hæc sũt mediata, ita ꝙ stat moueat sic uelociter
ꝙ tamen semper uelocius mouere possit. Et ratio
difformitatis est quia uirtutis extensæ quantum est
posse: tantu; necessario est facere, ut p; inductiue.
Et cõtter si est infiniti posse ergo habet adæquatu;
facere. Aut ergo hoc est certa uelocitate mouere aut
in non tempore. Mouere eni; sic ꝙ uelocius possit,
non esse adæquatu; uirtuti patet: uirtutis uero mo
tiuæ infinitæ absolutæ non oportet q̄tum est posse
tantum esse facere: quia abstrahit ab omni modo
operandi & essendi, & cõtter abstrahit ab hoc ꝙ fa
ciat sm totum posse aut partem, & tantum ul' tan/
tum. Et ideo non necessario sequitur ꝙ si exeat in
actum ꝙ exeat in opus adæquatum. Notandum est
4° ꝙ aliter arguendum est ex infinita uelocitate ad
infinitatem potentiæ motiuæ absolutæ & alr econ
uerso. Ex infinitate siquidẽ uelocitate determinate
infertur: Ergo potentia motiua est actu infinita: q̄a
impossibile est alr talem effectũ saluare. Ex infinita
uero potentia motiua nihil aliud potest inferri, nisi
ergo potest infinita uelocitate moueri: quia si aliq̄ta
uirtus motiua potest mouere aliquanta uelocitate,
maior potest maiore, & infinita in infinita: sed q̄a
posse mouere infinita uelocitate contingit duplr:
Vno modo sic ꝙ possit facere motum infinitæ uelo
citatis in actu: Alio modo sic ꝙ possit semper facere
maiore; uelocitate; quacunq; facta uelocitate. Ideo
nõ potest ex infinitate potentiæ motiuæ absolutæ
inferre determinate: ergo ẽ actu infinita uelocitas:
sic econuerso.

¶ His autem præmissis dico quatuor: p° ꝙ ex hoc
añte .A. est uirtus motiua infinita in magnitudine
optime sequitur. Ergo mouet in non tempore, q̄a
si non: ergo mouet adæquate certo tempore: ex 3°
notando: & tunc sequitur iuxta deductionem Arist.
ergo uirtus finita & infinita sm totũ posse mouent
æqualiter.

¶ Secũdo dico ꝙ ex hoc añte .A. est uirtus motiua
infinita non sequitur necessario: ergo .A. mouet in
non tempore. Dicentibus eni; ꝙ non subinferri nõ
potest, ergo mouet adæquate in certo tẽpore. Dat
siquidem medium .s. ꝙ permittitur mouere .A. mo
bile tanta uelocitate puta decem horaꝝ non tamen
adæquate, sed potest semper uelocius, ut patet ex
3° notando. Qđ non potest dici si uirtus illa est in
magnitudine: Et ideo Arist fundans demonstra/
tionem

tionez suaz super illa distinctione, aut mouet in nō tempore, aut certo tempore loquendo de adæquata operatione assumit ab aduersario uirtutez motiuaz esse in magnitudine: quia de tali constat ꝙ oportet supponere aliquaz uelocitatem esse illi adæquataz. Quod nō oportet uerificari de uirtute motiua absolute, quia abstrahit ab his.

¶ Tertio dico ꝙ ex hoc añte. A. est potētia motiua infinita nō sequit̃ nō repugnanter, ergo motus in non tempore, probatur hoc ex illo principio impossibile in se ex rationibus terminoruz ex nullo deducitur possibil̃r ex quo non sequatur necessario. Hæc enim est dñtia inter consequens possibile & impossibile ex terminis, ꝙ possibile ex aliquo añte oritur possibil̃r ex quo nō oritur necessario, ut patet de uelocitabilitate motus respectu motus & mobilis. Impossibile uero nisi habeat connexionem necessariaz cum añte: ex illo oriri non potest. Et hoc ideo est: qa impossibile ex terminis ē impossibile simpl̃r & oio. Tale autem ex nullo oriri potest nisi ex alio impossibili ad quod conditional̃r sequatur, qd̃ sine necessaria connexione fieri nequit. Constat autez ꝙ motus in nō tempore claudit contradictionez ex terminis. Si est .n. motus, ergo in tempore. Et si in nō tempore ergo non est motus. Et ex antedictis patet, ꝙ hoc impossibile nō sequitur necessario ex infinita pot͡ᵉ motiua. Ergo nec sequitur possibiliter.

¶ Sed accidit hic dubium ex 3° capite. p°. quia id qd̃ sequitur necessario ad aliquid cum aliquo speāli modo essendi, sequitur permissiue & possibil̃r ad illud absolute .u.g. Qd̃ sequit̃ necessario ad animal rōnale, sequitur possibiliter ad animal: sed motus in non tempore sequitur necessario ad uirtutez motiuam infinitam habentem esse in magnitudine, ut patet, ergo sequitur possibil̃r ad uirtutem motiuaz absolute.

¶ Secundo quia quum argumentum ualeat, si aliquanta uirtus motiua potest moueȓ aliquanta uelocitate, ergo maior pōt maiore, & infinita infinita. Et ulterius ualeat aliquanta uirtus motiua pōt mouere tanta uelocitate, ergo potest facere tantam uelocitatem actual̃r: & maior simil̃r maiorem: quare nō ualet, ergo si est infinita potest infinitam facere actual̃r. Nulla .n. ratio apparet difformitatis: & tñ opz si tenenda sunt prædicta negare illam ultimam cōntiam. Quia, ut patet ex dictis posse facere uelocitatem infinitam actual̃r: est idem quod posse mouere in non tempore.

¶ Tertio quia & si assignata sit ratio, quare infinitate potentiæ absolutæ nō opz assignare adæquatū facere, quia .s. abstrahit a modis operandi: non tñ habetur quare infinitate potētiæ motiuæ absolutæ repugnet mouere s̃m totum suum posse. Si enim non repugnat, dato ꝙ ex ea non sequat̃ necessario nec possibil̃r: habetur intentum. Quia si hoc sibi nō repugnat: ergo est sibi possibile, possibili aūt posito nullum sequitur impossibile. Ex hoc autē sequeret̃ ꝙ moueret in non tempore, ut patet, ergo &c. Ad primum horuz dicitur ꝙ maior est sic modificanda. Illud ꝙ sequitur necessario ad aliquid cum aliquo speciali modo essendi compossibili illi p°. Sequit̃ permissiue ad illud absolute. Sic enīz est uera & nō al̃r. Si enim aliquid iungatur cum aliquo sibi incōpossibili ex terminis: id quod sequit̃ ad coniunctuz utriq; partium repugnat .u.g. Ad hominem aereuz sequitur habere perfectissimum sensum tactus: non medium inter contraria. Qd̃, ut patet non sequit̃ ex ratione hominis absolute nec aeris. Sic autez est in proposito. Quia uirtutez motiuam infinitam eē in magnitudine implicat contradictionem partesq; coniuncti non sunt compossibiles, ut ex iam dictis patet, & effectus necessario sequens monstrat .s. motus in non tempore. Ad secundum dicitur ꝙ ratio difformitatis inter ultimam cōntiam & priores est: quia in omnibus prioribus proportional̃r adaptat̃ propria causa proprio effectui. In ultima aūt non s̃m ueritatem sed solam apparentiam. Non .n. proprius effectus uirtutis potentis infinita uelocitate mouere, est actual̃r mouere infinita uelocitate: sed nulli certe uelocitati obligatum esse suum mouere q̄tum est ex parte motiuæ potentiæ. Hoc autez saluatur si sic possit mouere actual̃r, ut semper possit uelocius mouere, ut patet. Et si quæratur quūz uirtuti potenti mouere uelocitate unius horæ pro proprio effectu assignatur mouere actual̃r in una hora & duplæ potentiæ potenti mouere in medietate horæ proprius effectus dicitur mouere actual̃r in medietate horæ: quare uirtuti potenti mouere infinita uelocitate proprius effectus nō assignatur mouere actualiter infinita uelocitate. Respondetur ꝙ hoc ideo est, quandocunq; quantitati uirtutis potest dupl̃r attribui quantitas operis, & altero modo est impossibile propter implicationez contradictionis in ipso opere, altero uero est possibile. Dicendum est ꝙ effectus proprius illius ē ille in quo saluatur modus possibilis .u.g. Et est exemplum theologicuz. Dicimus ꝙ uirtus creatiua Dei est infinita non solū ex parte modi agendi: sed ex parte creabilium. Nō tñ saluatur infinitas in creabilibus, sic ꝙ Deus possit creare aliquod infinitum ens, sed sic: quia quacunq; creatura facta potest facere perfectiorez. Quū ergo in proposito inter uirtutez motiuam q̄cunq; finitam & infinitam respectu uelocitatis motus hæc sit dñtia ꝙ finitæ uirtutis q̄titati uno modo & illo possibili respondet q̄titas uelocitatis in effectu .s. faciendo illam actu. Infinitæ uero uirtutis quātitati duobus modis q̄titas uelocitatis respondere ut̃ .s. faciendo infinitam in actu uel mouendo absq; obligatione ad certam uelocitatem. Et p° modo infinita uelocitas effectus rationem habere non pōt, cuz sit de genere impossibilium ex terminis. 2° modo infinitate potentiæ proprius effectus est. Ad tertiuz dr̃ ꝙ infinitæ potētiæ motiuæ absolutæ repugnat mouere actual̃r s̃m totuz suum posse quo ad uelocitatem motus, non autem quo ad durationem eius: qa operatio talis est de genere operationum impossibiliuz ex terminis. Et id quod multos in materia ista decipit est, quia assumitur talis motio ut operatio quædam, & quare infinitate potentiæ motiuæ repugnet quærant. Quum tamen, ut ex dictis patet: non sit de genere operationum, sicut nec alterare cœlum.

¶ Nec ex his imponas mihi ꝙ dicā infinito poſſet non poſſe attribui adæquatum operari actualr. Hoc enim ex dictis noſtris diligenter inſpectis non habet: ſed tm̄ ꝙ infinito poſſe motiuo non poteſt reſpondere adæquatū operari actualr quo ad uelocitatē motus. Ex hoc.n. nō ſequitur uniuerſalis negatiua: ergo non poteſt reſpondere adæquatum operari. Stat nanq; ꝙ reſpondeat infinitum operari quo ad durationem motus, & quo ad opationes immanentes.ſ. intelligere & amare &c. Vnde ad quæſitum cū diſtinctione dicendū ē ꝙ infinita potentia motiua poteſt referri ad motus uelocitatem & ad eius durationem. Et primo modo repugnat ſibi mouere ſm totum ſuum poſſe, quia iſta non eſt operatio, ſed quoddam pluſq̄ chimericum. 2° modo non repugnat, imo de facto conuenit: ut ex dictis patet.

¶ Quarto dico ꝙ ex hoc añte .A. eſt uirtus motiua infinita agentis liberi, non poteſt inferri: ergo mouet aut poteſt mouere in non tempore. Dicam enim in nullo tempore mouere poteſt tanq̄ adæquato effectu: ſed mouet ſemper certo tempore ſicut elegit non tm̄ ſic, quin q̄tum eſt ex ratione uirtutis poſſet uelocius mouere. Quum enim ex ratione potentiæ motiuæ infinitæ abſolutæ nihil aliud ſequatur, niſi ꝙ quia tanta pot^a poteſt mouere tanta uelocitate: & maior maiore: infinita poteſt infinita uelocitate mouere. Et hoc cōtingat dupl̄r.ſ. aut ꝙ poſſit exire in actum ſecundum faciendo infinitam uelocitatē: aut ꝙ ſic ſemper poſſit ut nunq̄ exeat in actum ſecundum faciendo aliquam uelocitatē, quin adhuc poſſit facere maiorem. Et ex ratione potentiæ motiuæ infinitæ abſolutæ non neceſſario ſequatur ꝙ poſſit exire in actum primo modo. Et ex hoc ꝙ eſt agentis liberi neceſſario ſequatur ꝙ exeat in actum 2° modo ſi debet exire in actum: coñs eſt ꝙ non ex infinita potentia motiua agentis liberi abſolute conſiderata nec ex ipſa ſumpta cū tali modo agendi deducatur neceſſario: ergo motus in non tempore. Et cōiter cum omnis conditionalis uera ſit neceſſaria: iſta conditionalis non eſt uera. Si datur uirtus motiua infinita agentis liberi poſſet dari motus in non tempore. Et ſic patet ad ſecundā ꝓbationem illius minoris quid dicendum ſit.ſ. ꝙ falſum eſt ꝙ ex rōne infinitæ potentiæ motiuæ abſolutæ ſequatur: ergo motus in non tempore.

¶ Tertium qd' habet hæc 2^a opinio: eſt ꝙ non pōt aliter ſaluari infinita potentia in rerum natura: niſi ponendo ipſam agere libere, eiq; aliter ſequeretur motus in non tempore: Sꝫ hoc non eſt dictum cōe. Vnde non uidetur tutum ſequi illum: præſertim qa ut ex dictis & dicendis apparet, a multis illuſtribus uiris, ſaluatur etiam ſi Deus non ageret libere.

op° ſancti Thomæ. ¶ Tertia uero opinio quam ſanctus Th. 8° phioꝝ protulit in lucē: dicit ꝙ ſola diſtinctio modi eēndi ſcꝫ in magnitudine uel extra: ſufficit ad ſaluandam uirtutem motiuam infinitā abſq; motu in non tp̄e quicquid ſit de modo operandi. Ita ꝙ ſm eam q̄uis iſta conditionalis ſit uera, ſi uirtus motiua infinita eſt in magnitudine daretur motus in non tempore iſta tamen non eſt uera, ſi uirtus motiua infinita eſt extra magnitudinē daretur motus in nō tempore. Et fundamentum huius eſt quia ueritas primæ conditionalis fundatur ſuper tribus p°. ſuper infinitate motiuæ potentiæ, ex qua habetur ꝙ poſſit mouere infinita uelocitate. 2° ſuper modo eſſendi eius in magnitudine ex hoc habetur ꝙ q̄tū eſt poſſe tm̄ eſt operari. 3° ſuper hoc ꝙ effectus non eſt dignior ſua cauſa: ex quo habetur ſi aliqua uirtus eſt in magnitudine eius adæquatū opus poteſt recipi in magnitudine. Ex his enim tribus conſurgere ueritatē illius conditionalis patet ex eo ꝙ quodcunq; horū triū deſit conditionalis non eſt uera. Si enim deeſt infinitas potentiæ motiuæ nunq̄ deducetur motus in non tempore. Simil̄r ſi non ponitur in magnitudine ſeu operari tantum q̄tum poteſt, nunq̄ deducetur motus in non tempore. Et nihil minus ſi non ponitur ꝙ operetur in paſſo capaci adæquatæ operationis illius potētiæ: nunq̄ ſequetur motus in nō tempore: quem conſtat non ſequi niſi ex motione adæquata potētiæ motiuæ infinitæ. In opationibus ſiquidem tranſeuntibus non ſolum impeditur operatio & eius quantitas, ex parte potentiæ actiuæ: ſꝫ ex parte paſſi. Conſtat autem ꝙ proprium paſſiuū motiuæ uirtutis eſt mobile in actu: quod oportet eē actu q̄tum & corpus &c. ut patet 6° phyſicoꝝ tex. 32°. Et ideo niſi ponatur ꝙ adæquata motio uirtutis motiuæ infinitæ aſſumptæ in añte poſſit recipi in corpore in actu ſeu in magnitudine: idem .n. ſunt in propoſito, non poteſt deduci: ergo mouet in nō tempore. Et quia hoc non poni poteſt abſolute: qa ē impoſſibile: ideo oportet poni ut ſequens ex añte aduerſarii. Habetur aūt, ut iam diximus ex illo: qa cauſa non eſt indignior effectu. Ex his autem patet quare 2ª conditionalis .ſ. ſi uirtus motiua infinita eſſet extra magnitudinem, daretur motus in non tempore, non eſt uera: qm̄ deſuit ſibi 2ª conditio. Non enim oportet uirtutis exiſtentis extra magnitudinem dari adæquatum opus in magnitudine. Et ratio eſt, quia uirtus immaterialis comparatur ad omnia quanta ut uniuerſale ad particulare non in prædicando: ſed potius in eſſendo & cauſando. Nec ē rationabile ut materiale poſſit totā immaterialiū uirtutem adæquare. Vnde ad maiorem horum euidentiam conſiderandū eſt ꝙ motus relatus ad infinitatem ꝓpriam motiuā in magnitudine, & extra diuerſimode comparatur. Illi quidem ut effectus proprius cauſæ particulari & propriæ: huic uero ut effectus particularis cauſæ uniuerſali. Quemadmodum liquefactio ceræ uirtuti ſolari, qa motus ē effectus in corpore, & cōiter fit a uirtute corporea ſicut ab uniuoco: A uirtute uero immateriali ſicut ab equiuoco & uniuerſali. Et ideo ſicut ridiculum eſſet ex quantitate uirtutis ſolaris inferre quantatem huius particularis effectus, ut adæquantē uirtutē ſolis: ita irrationabile eſt ex quantitate uirtutis immaterialis inferre q̄titatem huius effectus particularis: q eſt uelocitas motus tanq̄ effectum adæquatum.

¶ Conſiderandū rurſus eſt ꝙ inter potentiā motiuam infinitā in magnitudine, ſeu abſolute & potentiam motiuam infinitam incorpoream: hoc intereſt: ꝙ illa aut nihil aliud p ſe dicit niſi principiū motus: ut patet, ſi ſumatur abſolute: aut ſi aliquid

aliud addit : nihil addit eleuans ipsam supra rõnez proprii principii motus: ut patet / si sumatur in magnitudine. Ista autẽ ex hoc ꝙ immaterialis ordinis ponitur supra rationez proprii principii motus eleuatur / sicut & supra corporalia. Propter ꝙ ex hoc ipso ꝙ ponitur extra magnitudinem:sequitur ꝙ nõ per se p° respiciat motus uelocitatez / qui est corporeus effectus : quemadmodum faciunt uirtutes corporales:sed altius ꝙ per se primo aspiciat / & secundario & quasi per accidens / motum unde fit ut infinitas uirtutis motiuæ si esset i magnitudine motus uelocitatez necessario manifestaretur. Infinitas aũt uirtutis motiuæ existentis extra magnitudinem nõ quia scz infinitas potentiæ in magnitudine est per se primo particularis principii motiui. Infinitas uero potentiæ extra / est per se p° rei eleuatæ supra ordinem principiorum motiuorum particularium. Ac ꝑ hoc altius quid respicit ut adæquatum motus q̃ uelocitatem motus. Imaginandum est .n. ꝙ res illa infinita extra magnitudinem q̃uis habeat in se unde possit mouere hoc tñ opus non per se p° respicitur ab illa:sz aliquid altius. Quia ut pluries dictuz est motus per se p° est actus corporis:uirtus aũt illa eleuata est sicut supra corpora:ita super omnia corporalia per se p°. Qđ dico propter ens & bonuz:& alia huiusmodi:quæ & si sunt corporalia non tñ per se p°. Et ideo non oportet si uirtus illa est infinita uelocitatem infinitam posse ab ea prouenire.

¶ Ex duobus ergo falsificatur fm sanctuz Th. conditionalis ista p° ex eo ꝙ uirtutez extra magnitudinez non opz habere adæquatum facere suæ uirtuti quum agat per intellectum / ut dictum est in 2ª opinione. 2° ex eo ꝙ considerata uirtute infinita extra magnitudinez non cõsiderato modo oꝑandi sequeretur / ergo daretur motus in non tempore:quia nõ posset fieri motio quo ad uelocitatez adæquata uirtuti motiuæ : quia moueret corpus in actu / puta cœlum : quod non esset capax motionis adæquatæ illi uirtuti nec absolutæ:qa hoc implicat:nec ex hypotesi data : quia infinita potentia non est concessa in magnitudine sz extra. Cõtra aũt hanc opinionez dupl'r obicit' p° : qa si ex sola incorporeitate uirtutis motiuæ infinitæ habet' sufficiens rõ falsitatis secundæ conditionalis:manifeste sequitur ꝙ nõ refert si ponatur uirtutem illam esse motiuam necessario dummodo ponatur incorporea. Stant enim ista 2° simul. Non enim est impossibile uirtutem immaterialem esse necessario motiuam : ut Arist. & phi tenent de animabus orbiũ. Ex hoc autez quæratur in q̃to tpe moueret uirtus infinita extra magnitudinez mouens fm totũ posse / & signet' illud tempus. Et tunc procedatur iuxta textum. 79. octaui phioꝝ deducẽdo ad impossibile ꝙ æqualr moueãt uirtus infinita & infinita. 2° qa hoc est expsse cõtra Auer. in 2° cœli. co. 38. & 71°. Ad primum hoꝝ dr ꝙ istæ duæ cõditionales distant sicut cœlũ & terra. Si infinita potª motiua esset extra magnitudinẽ moueret in nõ tpe. Et si infinita potª motiua exñs extra magnitudinez moueret fm totuz suuz posse / moueret in non tempore. 2ª enim est uera / quia in añte eius iam ponitur ipsam fm totuz posse actualr mouere:

& cõter habere mobile talis motionis subtm:quuz motus sit actus mobilis. Ac ꝑ hoc in hac cõditionali saluant' tres antedictæ conditiones. In alia uero nõ habet' ex hypotesi añtis mobile capax totius posse : & ideo est falsa ex defectu tertiæ cõditionis. De illa aũt conditionali super quã firmatur argumentũ .s. si esset extra magnitudinem infinita uirtus motiua necessario daretur motus in non tempore: dicenda sunt duo: p° ꝙ est impertinens proposito. Quia nõ habetur ex dictis sancti Th. Multum enim refert posita uirtute infinita incorporea loqui de ipsa & consequẽtibus ad ipsam ut sic:abstrahẽdo a quibuscũq; aliis q̃ non necessario ipsaz infinitam & incorporeã comitantur : & loqui de ipsa addendo sibi specialez moduz agendi .s. necessario. Primo .n. modo est fm sancti Th. & non 2° & primus nihilominus motus nihil ponit incompossibile. Secundus uero forte adunat incõpossibilia:quia q̃uis uirtuti incorporeæ non repugnet esse necessario motiuam & uelocitatiuam motus:repugnat tñ forte uirtuti incorporeæ infinitæ:unde non opz de illa cõditionali sollicituz hic esse. Si tñ de ueritate eius quæratur. Dicendum 2° uidetur ꝙ est falsa eadem rõne / quia .s. ex hypotesi añtis non sic ꝙ immobili posset recipi adæquatus effectus illi uirtuti. Vt .n. iam infinities tactuz ẽ motus in nõ tempore est quoddaz impossibile ex terminis:& nõ sequit' nisi ex aliqua hypotesi impossibili quaz requirere illa tria monstratum est. Et cuz contra arguebat':ergo moueret in aliquo certo tpe. Signetur illud & c. Respondetur ꝙ qa ex parte motoris nulla posset certitudo uelocitatis determinari qa nec ex libertate nec ex finitate potẽtiæ: Et in nõ tempore mouere non sequitur ex hypotesi:oportet dicere ꝙ si moueret : moueret ea uelocitate cuius mobile esset capax: Puta si esset mobile non uiolentabile & capax motus. 24. horarum tanto tempore moueret illud & non minore. Et si contra hoc dicat' signetur tempus illud. Intrepide assignetur : puta una hora uel decem (hoc .n. non refert) & si procedatur deinde ad hoc / ꝙ eodem tpe mouebit idem mobile uirtus finita & infinita. Dicetur hoc non eẽ inconueniens qñ aliunde prouenit q̃ ex uirtute motiua. Inconueniens siquidez est ꝙ uirtus finita & infinita ex ꝓpriis meritis cõsideratæ moueãt æqualr. Sz qñ aliunde hoc ꝓuenit:puta ex libertate agentis (ut 2ª opinio dicit) uel ex parte mobilis : ut modo dicitur / uel ex mediatione alterius motoris / ut ultima opinio Auerrois dicit nulluz inconueniens ẽ. Sz sunt in hac rñsione adhuc dubia:primuz ex quia ex eo ꝙ in añte ponitur uirtus infinita motiua ponitur cõter mobile adæquatum. Motiuum eniz ad mobile refertur ut dicitur. 5°. meth. c° de ad aliqd. Et sic 3ª conditionalis est uera. secundũ quia lz tale uel tale mobile certaz uelocitatem sibi determinet non tñ mobile in communi. Et ideo comparando illam uirtutez infinitam separaz necessario agentez ad mobile in cõmuni:restat dubium an moueret in non tempore an certo tempore. Ad primum horuz dicitur ꝙ ratio illa tenet q̃do uis motiua est eiusdez ordinis cum mobili. Tunc .n. ex suppositione tanti actiui necessario supponit' adæquatuz ꝓportionale

paſſiuum. Quando autem ſupponitur tñ actiuum
altioris ordinis: non oportet tantũ paſſiuum ſuppo
nere: quia cum paſſiuũ non reſpiciat niſi mediante
actione tranſeunte q̃ facit uł facere poteſt in eo. Et
uirtus altioris ordinis .ſ. uł's immaterialis non opꝫ
ꝙ habeat aut habere poſſit aliquam actioneꝫ in paſ
ſo corporeo ſibi adæquatam: coñs eſt ꝙ non neccřio
ſuppoſita tanta uirtute motiua immateriali ſuppo
natur mobile adæquatuꝫ proportionalr. Vnde licet
motiuum dicatur ad mobile uł'r: tantum tñ motiuũ
non dicitur ad tantum mobile uł'r. Sed qñ motiuuꝫ
eſt eiuſdem ordinis cum mobili. Ad ſecunduꝫ dicit̃
ꝙ q̃uis docuerit Ariſto. in phyſicis motorem in cõi
mobilł in cõmuni comparare: & q̃cquid contradicit
talibus proportionibus eſſe impoſſibile: nõ tamen
dicimus comparare mobili in cõmuni motorem cõ
tractum qualis eſt iſte de quo loquimur. Motor .n.
ẽ ſepatus a materia. Vnde tali motori attribuendũ
eſt tale mobile: puta cœlum: & non mobile in cõi.
Conſtat aũt ꝙ tale mobile aliquaꝫ ſibi certam uelo
citatem determinat: ut dicitur 2° cœli tex. 39°. Et
ſi curioſe q̃ratur ad dicendum ſit ad illud quæſitũ.
Dicendum eſt ꝙ ſi ille motor applicaretur corpori
mobili abſolute ꝙ moueret nulla certa uelocitate.
Et ſi dicatur: hoc eſt impoſſibile: concedatur: quia
etiam añs eſt impoſſibile: nec eſt a nobis unq̃ con
ceſſum. Ad alteraꝫ obiectioneꝫ qua dicebatur hanc
tertiam opinionem eſſe contra Auer. dicitur dupł'r
p°. ꝙ non eſt uerum niſi per accñs. Auer. n. ideo di
xit ꝙ ſi anima cœli eſſet infinitæ uirtutis moueret
in nõ tempore: quia ſupponebat ipſam neceſſario
mouere. Vnde ex mõ agendi ſuppoſito tenet apud
ipſuꝫ cõñtiaꝫ. S. Th. aũt loquitur de uirtue infinita
incorporea abſtrahendo a modo operandi. Ideo in
hac opinione non ſunt contrarii per ſe. Et ſi dicatur
ſaltem habetur ꝙ ſm Auer. illa 3ª conditionalis eſt
uera. Dicitur 2° ꝙ hoc eſt uerum. Non tñ ꝓpterea
eſt relinquenda. Qm̃ maior eſt autoritas rõnis: q̃ ſit
Auer. & omniũ phoꝝ ſimul. Et pueroꝝ non phoꝝ
ẽ ſequi dicta alicuius: credendo ꝙ nõ dixit hoc abſq;
magna & ſufficienti rõne & relinquere argumenta
ad oppoſitum neceſſaria aut prope.

opinio averrois. ¶ Secunda opinio ab Auerroi. 12°. methaphiſicæ
co. 41°. explanata duabus diſtinſtionibus cenſet
egere: poſitionem dicentem uirtutem motiuam in
finitam abſq; motu in non tempore. Prima ẽ modi
eſſendi ut. ſ. ponatur immaterialis & non in magni
tudine. 2ª eſt modi operandi ut. ſ. moueat mediate
& nõ immediate. Supponit. n. omnia immaterialia
agere naturali neceſſitate. Et ſic dicit ꝙ ideo non ſe
quitur motus in non tempore, ſi ponit̃ primus mo
tor uirtutis infinitæ: quia ille mouet mediante aĩa
cœli modificante in effectu uelocitate .ſ. motus in
finitatem primi. Sed hæc opinio a .S. Th. & Egi
dio. 8°. phyſicoꝝ arguitur inſufficientiæ. A Scoto
aũt in p° ſenten. d. 8ª. q. ultima rõne ultima arguit̃
falſitatis. Inſufficiens quidem dicitur a. S. Th. quia
cum Ariſt. 8° phiſicorum duos effectus attribuerit
infinitati uirtutis. ſ. moue ĩ tempore infinito in tex.
78°. & mouere in no tempore in tex. 79°. Et Auer
ro. ſ ponendo infinitaꝫ uirtuteꝫ ex mediatione mo

toris finiti dicat impediri motũ in non tempore: &
non impediri motũ in infinito tempore: imo dicit
ꝙ quia ille primus motor ẽ infinitæ motionis: ideo
mouet tempore infinito: & quia ibi eſt alius motor
finitus iõ mouet in certa uelocitate: reſtat aſſignan
da ratio quare mediate mouere non impedit infini
tateꝫ temporis ſicut impedit infinitateꝫ uelocitatis:
qđ Auerrois nõ fecit. Ab Egidio uero, quia ſi Deus
moueret immediate, non propterea moueret in nõ
tempore: quia motus in non tempore eſt de genere
impoſſibiliũ. Falſa aũt dicitur, quia uirtus infinita
habet omnem perfectioneꝫ cauſæ efficicientis: q̃ hꝫ
ipſa cũ cauſa 2ª proxima. Et ideo ſequitur ꝙ imme
diate poteſt cauſare omnem illum effectuꝫ in cœlo
per ſe quem poteſt cum anima: ergo & cauſat: ſi ne
ceſſario agit quicquid poteſt ut ſupponit̃. Et ultra
ſi cauſat illud immediate: ergo in non tempore: q̃a
uirtus infinita agens ſm ultimuꝫ uirtutis ſuæ & im
mediate non poteſt agere in tempore. Ad hoꝝ aũt
primuꝫ dici poteſt ꝙ q̃uis difficile ſit reddere rõneꝫ
illius quæſiti: non tñ eſt impoſſibile. Difficile q̃deꝫ:
quia rõ eius non poteſt ſumi ex eo ꝙ infinitas tp̃is
ſit effectus poſſibilis, infinitas uero uelocitatis im
poſſibilis. Ex hoc enim non habet̃ quare mediatio
impediat ſequeiam huius & non illius, ſꝫ habeatur
quare illud poſſit fieri & non hoc. Nec poteſt ſumi
ex eo ꝙ alr attribuitur infinitæ potentiæ infinitas
temporis, & alr infinitas uelocitatis .ſ. ꝙ illa attri
buitur infinitæ potentiæ ſiue in magnitudine, ſiue
extra: hæc aũt in magnitudine tñ: Qm̃ dato ꝙ hoc
ſit uerum: apud Auerroim reputatur falſum: ut pꝫ
ex dictis. Et ideo ſollicitus fuit de uirtute immate
riali infinita quare non mouet in non tempore: &
poſuit mediationeꝫ motoris. Nec poteſt ſumi ex eo
ꝙ uirtus uelocitatiua in infinituꝫ non eſt cõmunica
bilis: uirtus autem continuatiua in infinitum eſt cõ
municabilis: qm̃ hoc eſt falſuꝫ loquendo de uirtute
per ſe continuatiua in infinituꝫ qualis eſt uirtus pri
mi motoris. Impoſſibile autem non eſt: quia poteſt
ſumi ratio ex eo ꝙ ad hoc ut infinitas temporis pro
ueniat ab infinita uirtute ſufficit per ſe p° reſpici ab
illa ꝙ mediatio motoris non aufert. Mediatio eniꝫ
cauſarum non aufert perſeitatem cauſalitatum. Nõ
enim ex hoc ꝙ ſol & homo generant hominem tol
litur perſeitas cauſalitatis ſolis reſpectu proprii effe
ctus quem habet in hominem. Ad hoc autem ꝙ infi
nitas uelocitatis proueniat a uirtute infinita: exigit̃
ꝙ uirtus illa abſq; ulla modificatione attingat mo
tum. Hoc aũt motoris mediatio tollit: quia uirtus
primi motoris modificata in 2°. & non in ſua illimi
tatione attingit motum. Et ſic ex ui mediationis
ſatiſfieri uidetur quæſito: & ſufficiens reddi reſpon
ſio data. Ad Egidium uero dicitur ꝙ illa ratio non
excludit: quin illa conditionalis ſit uera. Si Deus
uirtutis infinitæ moueret immediate, moueret in
non tempore: ſuppoſito eo qđ ſupponit Auer .ſ. ꝙ
agat ſm totum ſuum poſſe. Vnde impoſſibilitas cõ
ſequentis nihil aliud concludit: niſi ꝙ añs eſt impoſ
ſibile, cuius oppoſitum probanduꝫ erat ab Egidio.
Si ex impoſſibilitate cõñtis reprehenſione dignus
cenſebatur Auer. Ad ſecundum aũt dicitur ꝙ aliud

est loqui de perfectione causæ : aliud de modo causandi. Nec licet ex perfectione causæ, ad moduȝ causandi inferendo digredi. Sȝ cõmittitur sophisma figuræ dictionis. Vnde ex hoc ꝙ primus motor est nõ minus perfectæ uirtutis, q̃ ipe cum aia coeli simul : non lȝ inferre: ergo eodem modo potest solus facere qđ facit cuȝ anima coeli. Quia aliud est posse: aliud posse tali modo. Et simil'r nõ licet inferre: ergo pôt facere immediate quicquid potest facere cũ medio. Quia immediate agere ad moduȝ agendi pertinet. Et si quæratur ut arguendo dicebatur unde potest reddi rõ ꝙ uirtus infinita sit alligata tali modo mouendi. s. mediate. Diceret Auer. ꝙ hoc non est ex defectu potẽtiæ, sed ex essentiali ordine cõnexioneꝗ causaꝝ & effectuũ uniuersi, ut in eo saluet' utrũꝗ: scȝ & perseitas causalitatis primi, dependentiæꝗ aliorum ab eo, & distinctio causaꝝ effectuumꝗ cuȝ illaruȝ efficacia & istoꝝ dependentia ab illis. Nihil enim hoꝝ necessario saluaretur in uniuerso: ordoꝗ uniuersi necessitate careret: si primus motor infinitæ uirtutis non esset necessaria connexione coniunctus mediis causis in causando. Et si contra hoc instetur, quia ut dicit' in pª propositione libri de causis causa pª plus influit, & prius in effectum q̃. 2ª: ergo si est infinita & agit natural'r, in p° signo totũ effectũ total'r causat. Et sic nõ remanet ad qđ actio causæ secundæ terminetur. Responderi potest ꝙ ex hoc ꝙ causa pª plus & prius natura influit q̃ 2ª nõ habetur : ergo total'r causat ipsum q̃tumcunꝗ ponatur infinita & natural'r agens : Accipiendo ly total'r ex parte causalitatis: tum quia non causat ipsuȝ omni modo quem effectus exigit ad sui factioñe naturaleȝ. Nec ex eo ꝙ totus effectus causatur ab una causa habetur : ergo aliæ causæ nihil faciunt, quia faciunt idem real'r alio modo. Non enim ideo dant' plures causæ essential'r ordinatæ eidem, quia aliq̃d eius fiat ab una, & aliquid ab alia. Sed ut totus effectus ſm quamlibet sui rõnem habeat propriam & per se p° causam q̃uis totus a qualibet fiat ſm rem ut superius dictũ est: tñ quia infinitas causæ primæ nõ largit' necessario nisi efficaciam causalitatis eius in suo ordine. u. g. Quantũcunꝗ ponat' solis uirtus infinita, ex hoc non habet' ꝙ ipse absꝗ homine posset producere hominem: sed ꝙ effectum proprium in homine efficacissime sortiretur. Ita quantũcunꝗ ponatur diuina uirtus infinita & necessario agens : ex hoc non subtrahantur actiones duorum agentiũ sed ponitur ipsam omnibus coagere: ad omnia quæ illa agunt alio modo. Et saluatur aliquem effectuȝ puta sempiternitatẽ habere per se causam: & ponit' proprium effectum primi esse intimum & primum in quolibet effectu. Illud aũt ꝙ ibi dicitur ꝙ in p° signo effectus total'r est a pª causa &c. imaginarium magis q̃ phicum qđ sonat. Non enim alia ratione phy ſm quoꝝ intentionem loquimur, dñt primaȝ causam plus & prius influere in effectum causæ secundæ q̃ secundã nisi quia per se p° effectus primæ causæ coiõris & intimioris ac prioris rationeȝ habet in effectũ, ut patet in propositione adducta & eius cõmento, sicut. u. g. causans per se uitaȝ in homine magis & prius dicitur influere in homine q̃ causans per se animalitateȝ in eodeȝ: quia illud est intimius prius & cõmunius. Ex hoc aũt non habetur ꝙ in illo priori totus effectus ſm omneȝ rõnem habet sufficientem causam per se, & ꝙ aliæ superfluunt: etiã si dans uitam esset uirtutis infinitæ, dato etiam ꝙ speciali causalitate attingeret homineȝ qđ tñ est erroneuȝ in phya. Quia causa 2ª non attingit effectũ causæ secundæ nisi media actione causæ secundæ : q̃uis magis & prius ꝑpter rõneȝ dictaȝ. Colligendo ergo responsionem ad primum argumentum principale : dicimus tripl'r responderi posse: ul' tenendo primum motorem mouere libere, uel non considerando hoc, tenendo ipsum esse immaterialem, uel tenendo ipsum mouere mediate. Et ꝙ nulla haruȝ Arist. repugnat: Auerroi autem sola pª, q̃uis 3ª ab ipso habeatur.

¶ Ad secundum argumentum principale dicitur ꝙ tenendo uiaȝ Auerrois de necessaria connexione uirtutum agentium & c. manifeste patet ꝙ non ponitur in reꝝ natura aliquid possibile ſm potentiaȝ actiuam quin ponatur ſm potentiam passiuam. Et infinitati potentiæ diuinæ respondet potª passiua coeli ad sempiternitatem motus. Nec est alius effectus i motu possibilis ex illa uirtute accepta ſm omnes conditiones necr̃io ipsam comitantes in rerum natura. tenendo aũt alias responsiones, iam patet responsio dupl'r. Primo admittendo ꝙ omni potentiæ actiuæ respondet passiua, sed non quo ad omne ꝙ esset absolute possibile ex illa uirtute fieri, & sic potentiæ infinitæ motiuæ respondet potentia coeli quo ad sempiternitatis motus non autẽ quo ad omneȝ gradũ uelocitatis qui posset fieri ex illa uirtute absolute. Et huius ratio ex dictis haberi potest: quia potentiæ actiuæ ul' altioris ordinis non opȝ respondere passum corporeum capax totius eius uirtutis quo ad omnia: quia non per se p° respicit effectum particularem: ut dictũ est, & est phiæ principiis satis consonuȝ. 2° potest dici ꝙ lȝ omni potentiæ actiuæ respondeat possibile: non tñ potª passiua, ut patet de productione intelligentiaruȝ a Deo siue ab æterno siue in tempore. Et hoc ꝑpter rõnem dictaȝ. Nec tñ opȝ respõdere aliquod unũ possibile adæquatũ : sed, ut ex dictis pȝ, uirtuti infinitæ rñdet infinitum possibile. Non sic ꝙ possit produci aliquod infinitũ nisi duratio. Sȝ sic ꝙ nullis finibus possibiliuȝ ꝑducibile ab ipsa arctatur, lȝ quocunꝗ producto potest ꝑfectius ꝑduci q̃tuȝ ẽ ex ratione uirtutis actiuæ. Et hoc modo q̃titas uirtutis in effectu manifestatur & nõ p° modo tñ. Qđ uero in ultima confirmatione dr̃, proportional'r intellectuȝ ꝑpositũ magis confirmat q̃ impugnet. Quia quemadmodum mobile infinita uelocitate potest dupl'r intelligi : uno mõ ꝙ possit actual'r infinita uelocitate moueri: alio mõ sic ꝙ quacũꝗ uelocitate motum pôt uelocius moueri. Et p° modo impossibile est ponere mobile. 2° uero est possibile. Ita est de motiuo, ꝙ .s. impossibile est dare motiuum infinita uelocitate primo mõ : sȝ 2° tñ ꝙ etiaȝ opȝ eẽ infinitæ uirtutis. Et aduerte ꝙ de facto ſm phos huic argumento dicendum est ꝙ potẽtiæ infinitæ rñdet in reꝝ natura effectus infinitus scȝ tempus infinitum motus coeli ꝑ se productum :

& pot⁹ passiua cœli ad hoc. Et ꝙ hoc est sufficiens manifestatiuum infinitatis uirtutis, ut pꝫ ex dictis. Cætera aũt ꝑ uere philosophantiuꝫ q̄ete dicta sint.

¶ Ad tertium principale dr̄, ꝙ lꝫ solo 3° modo arguatur ibi ſm mentē Auerrois. Et nec etiaꝫ illo mō habeatur intentũ: Attñ singulis ordinate rñdenduꝫ est ꝑmissa prius intentione illoꝝ uerboꝝ ſm ueritateꝫ. Intendit ergo ibi Auerr. loquens de ꝑimis motoribus orbium non excludere infinitateꝫ uigoris a Deo: ꝙ nullius orbis est aĩa: sꝫ concludere infinitatē uigoris non sequi ad motorem tp̄e infinito. Ex hoc ꝙ motor infiniti uigoris hꝫ necr̄io infinitam potentiam & cōñter infinitam naturam. Ex hoc.n. sequit̄ ꝙ si motor tp̄e infinito necessario esset infiniti uigoris: ꝙ haberet & potentiā & naturam infinitam. Et quũ plures sint motores tp̄e infinito, sequeretur ulterius ꝙ expositione pluriũ motoꝝ cœlestiuꝫ tp̄e infinito nō haberetur ꝑpria naturis motoꝝ. Sꝫ hoc tñ ꝙ sunt motores infiniti. Et sic ulterius sequeret̄ ꝙ nō eēt ibi multitudo motoꝝ nec diuersitas ꝑportionuꝫ motoꝝ ad mobilia, sꝫ motus in non tp̄e &c. Et tenent cōñtiæ, ut patet ibi. Quia tũc illi motores cōuenirent in natura & potentia infinita intensiue quemadmodum mō de facto cōueniunt in immobilitate ex qua hñt ꝙ possint continuare motum tp̄e infinito. Et sic non esset unde differrent ab inuiceꝫ. Hæc est sententia Auerro. ibidem, ut patere potest cuilibet exercitato. Ex qua nō habetur primum motorem esse uigoris finiti. Ad primum ergo modum arguendi ibi tactum dr̄ ꝙ non sunt in eo tot uerba quot errores. Cōñtia p° nihil ualet. Propositio deiñ dicens ꝙ quælꝫ pars infiniti ē infinita: lꝫ sit uera de parte aliquota non tñ iuuat cum alia coassumpta.s. infinitum non est maius alio infinito. Patet eniꝫ in q̄titate ꝑmanente, ꝙ si ponat̄ linea infinita utrinq̨ uersus oriens & occidens, & secet̄ in directo puncti meridiei ꝙ utraq̨ pars est infinita & tota est maior utraq̨ parte. Et simlr̄ in q̄titate successiua: si secetur in termino decimæ horæ huius diei totum tempus æternuꝫ: utraq̨ pars est infinita: & tñ totum tempus est maius qualibet eaꝝ: falsuꝫ est ergo comparando infinituꝫ simplr̄ infinito ſm quid quale est pars aliquota infiniti: ꝙ unũ nō sit maius alio. Et quia talis est cōpatio in ꝑposito nr̄o: pꝫ nihil concludi. Et ut ostendatur q̄tus error in hoc sophysmate latet, adhuc declaratur ꝙ ēt cōparando infinitum simplr̄ infinito simplr̄: stat unuꝫ esse maius alio. Numerus eniꝫ reuolutionum lunæ est maior numero reuolutionum Saturni. Et loquimur de motu ꝑprio: & tñ uterq̨ est infinitus, ſm ponentes motum æternuꝫ, ut pꝫ: quia singulis reuolutionibus saturni rñdent amplius q̄ trecentis sexaginta reuolutiões lunares. Qm̄ ille singulis triginta annis unam complet. Illa uero 28° quoq̨ die ul̄ circa suā peragit. Vnde diuus Thomas præclare docet in 3ª.p.q.x⁹.ar.3° ad tertiũ ꝙ non est proprietas infiniti non excedi simplr̄: sed non excedi in illo ordine in quo ponitur. Et fundat hoc super tex. 37° & 38° tertii ph̄ioꝝ: ubi dicitur ꝙ infinitum non est ut subã, sꝫ ut accñs quærendum. Accñtis aũt ꝑpriuꝫ est qualificare id cuius est accñs. Et ꝑpterea quemadmoduꝫ infinitas aduenieñs alicui, puta diebus, non infinitat nisi numeruꝫ dieꝝ: ita inexcessibilitas infinitatem cōñs nō ponitur nisi in ordine dieruꝫ. Et ꝑpterea infinitis diebus simplr̄ non possunt dari plures dies: sunt tñ multo plures horæ illoꝝ dieꝝ q̄ ipsi dies. Et similr̄ infinitis horis nō dantur plures horæ: sunt tñ multa plura minuta illaꝝ horaꝝ q̄ ipsæ horæ. Nefas quoq̨ esse uidetur conditiones totius & partis in imꝑtibili & summe perfecto: ac per hoc uocato q̄to uirtualr̄, requirere quuꝫ non maius quid sit totuꝫ hoc. Deus, bonus, sapiens, uiuus q̄ hoc soluꝫ.s. Deus aut econuerso: siue ponatur finitæ uirtutis siue infinitæ: q̄a nō æqualis sed eadem est ꝑfectio rei illius & omnium quæ eius sunt. Ad secundum uero modum arguendi dicitur ꝙ sicut tactus q̄titatiuus quia ſm extrema ē: expellit id in qd̄ fertur. Tactus aũt uirtualis q̄a interiora penetrat magis conseruat & firmat si cõtrarius non est tacto: ita infiniti corporei propriuꝫ est sic omnia occupare ut oĩa excludat, nihil secum compatiens: infiniti uero uirtualr̄ propriũ est sic omnia implere ut eã faciat uirtuosa & cooperantia & modificantia illimitationem suam in effectibus. Vnde ex infinitate uirtutis nō excluduntur alia actiua: sed magis ponuntur, ut superius quoq̨ dictuꝫ fuit. Ad ultimũ aũt dicitur ꝙ duplr̄ potest poni distinctio formalis uno modo sicut aliqua participantia aliquid ꝑpriis constitutiuis diuersificantur sicut homo differt ab equo: & albedo a nigredine: alio modo sicut aliquid per essentiaꝫ distinguitur ab aliis quæ sint talia per participationeꝫ sicut homo seꝑatus distingueretur a singulis hominibus. Distinctio p° modo: est causa finitatis utriusq̨ extremi. Et de hac est sermo Auer. ibidem. 2° modo non infert finitatem nisi unius extremi.s. participantis tm̄. Illud autem quod est per essentiaꝫ ex hoc ipso ꝙ puruꝫ est: ab aliis distinguit̄ absq̨ aliquo finitante & contrahente. Et lꝫ ab infinito nullum positiuum excludatur uirtualr̄: multa tñ excluduntur formalr̄: quibus participantia ipsuꝫ ab ipso distinguntur excellentiori mō oĩa ꝑhabẽte.

¶ Ad quartum principale dr̄ ꝙ cōñtia nihil ualet. Et ad probationem concessa suppositione negatur minor.s. ꝙ distantiũ ab aliquo in infinitum alteruꝫ non sit altero propinquius illi, ut patet manifeste: & in q̄titate ꝑmanente & successiua. In ꝑmanente q̄deꝫ, si ponatur linea infinita ex ꝑte septentrionis constat ꝙ tam pars intercepta sub tropico cancri & circulo æquinoctiali: q̄ pars intercepta inter circulũ equinoctialem & tropicum capricorni in infinitum distat a q̄titate lineæ infinitæ uersus septentrioneꝫ & tñ dubiũ non est quin pars sub tropico cancri eēt illi ꝑpinquior: quia minorem uiaꝫ actura esset si ad infinitaꝫ attingendā moueretur. In successiua uero q̄a quuꝫ taꝫ dies hesternus q̄ hodiernus in infinitũ distet ab æterno tp̄e præterito. Constat tñ ꝙ ꝑpinquior hesternus fuit, q̄ hodiernus, & hodiernus q̄ crastinus. Alioquin mundus quotidie non esset maioris durationis nec aliq̄d antiquius altero simplr̄. Quæ sũt cõtra sensuꝫ. Est aũt ratio quare stat inter aliqua esse distantiam infinitam: & tñ unum altero magis distare: q̄a distãtia illa nō est infinita utrinq̨: sed ex una parte tm̄ sicut contingit in ꝑposito & in

instantiis adductis. Tunc.n.& ex pte infiniti habet ratio infinitæ distantiæ cæterorum ab illo: & ex parte finitorum. habetur ratio minoris & maioris appropinquationis ad primum, ut pꝫ in exemplis adductis. Quia.n.tempus præteritum est infinitum: ideo infinita distinctio ē a parte ante inter singulos dies & ipsuꝫ. Quia uero hodiernus dies finit hinc tẽpus elapsum, ideo est infinita distantia a parte post. Et cõter ex ista parte potest accipi rõ quare est propinquior æterno elapso q̃ dies crastinus. Et similiter est de distantia inter Deum & creaturas. Ex parte siquidem Dei infinitæ distantiæ rõ habetur. Ex pte uero creaturæ distantia finitur. Et ideo hinc sumit ꝙ una est propinquior altera p°enti infinito. Vnde posset cum distinctione dici ad minorem ꝙ distãtia infinita est duplex.s. infinita utrinq̧ seu simplr: & infinita fm quid, seu ex altera pte tm̃. Et ꝙ q̃uis p° modo sit uera: 2° tñ est falsa. Et sic est ad ppositũ.

℄ Ad quintum principale dr̃ breuiter ꝙ omnes auctoritates Auer. in hac re excepta illa octaui phiorũ qua dicitur non esse uirtutis finitæ nec infinitæ: loquitur de motoribus proximis .s. animabus cœlorũ ut ipsemet Auer. in.co.41° duodecimi dicit, quum post distinctionem motoris infiniti a finito, subdit ꝙ proportio inter motoreꝫ & mobile in cœlestibus: est pp motorem finituꝫ. Et ꝙ pp ipsum dixit Arist. in 2° cœli ꝙ primus orbis esset in labore & c. Vel & clarius licet in idem redeat, dicendum ꝙ ideo sæpe Auer. negat dari motorẽ infiniti uigoris sic ꝙ possit semp uelocius mouere non ex defectu potentiæ primi motoris: sꝫ ex ordine ẽentiali causarũ & effectuũ & finitate motorũ proximorũ. Ex his .n. fit ut queꝫadmodum negatur 9° methaphisycæ.co.7° Deum posse producere muscam non ex defectu potentiæ sed ex ordine essentiali causarũ & effectuũ exigente talem effectum fieri mediante corpore cœlesti mobili. Ita nihil minus negari simplr ab ipso potest: ꝙ motor aliquis possit semper uelocius mouere. Non ex defectu potentiæ primi motoris: sed quia nõ põt mouere nisi mediante anima cœli in qua modificat uirtus eius. Et sic nullus motor restat potẽs maiorẽ uelocitatem facere: q̃uis primus sit uigoris infiniti. Illud uero ꝙ in .co.79° octaui phicorũ dicitur .s. ꝙ motor immaterialis nec finitus nec infinitus dici potest q̃uis sonet qd falsum & ridiculosum: & ppea reprehensum sit a multis. Quidaꝫ extorquentes intelligunt ea ratione dictuꝫ de solo Deo: quia non ẽ uirtutis actiuæ, sed tm̃ mouet ut finis. Quidã uero quia non est uirtutis actiuæ respectu uelocitatis motus de qua ibi est quẽo: Sed tm̃ sempiternitatis motus. Ego aũt nolens Auer. Thomistã facere, neq̧ me Auerroistam, sed ueritatem solam sequi, q̃tum cognoscere potero Deo concedente: puto id tunc uoluisse Auer. ꝙ sæpe menteꝫ meaꝫ pulsauit: tanq̃ de Arlis officina ueniẽs.s. ꝙ uirtutes immateriales nõ sunt q̃tæ uirtualr & cõter nec finitæ nec infinitæ. Non simplr sed eo modo quo sunt quantæ uirtutes corporales .s. ꝙ non sunt proportionales motibus: ut .s. quãto maior motus tanto uirtus immaterialis maior, quemadmodum est in corporalibus: sꝫ sunt altioris ordinis uirtutes. Et hoc mõ saluari ur̃ processus Arist. 8°. phisycorum: quia cum sufficienter excludatur ex tex.78° & .79°. ꝙ nulla uirtus corporea potest mouere tempore infinito ex eo ꝙ taleꝫ uirtutem opꝫ esse infinitam. Et ad hoc sequeretur motus in non tempore. Et de facto supponatur uirtutem motiuã cœli mouere tempore infinito: restat ꝙ uirtus illa sit extra ordinem uirtutum corporearũ quarum nulla potest hoc facere, quia nec finita nec infinita. Et cõter habetur ꝙ sit impartibilis & nec finita nec infinita esse de uirtuali q̃titate loquendo eo modo quo uirtutes corporeæ. Alioquin eodem modo posset argui de uirtute incorpea sicut de corporea. Et fm hoc cũ in textu ultimo octaui phiorũ dicitur motorem cœli esse potentiæ infinitæ ly infinitæ pure negatiue teneri debet .i. non finitæ.

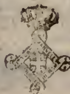
uide d̃ h° gabrieleꝫ ueronen· sem. 12°. methaph̄ q.xiª.

℄ Hanc credo fuisse tunc mentem Auerrois: quam tamen quia uidit postmodum non esse ueraꝫ: ut ex supradictis examinando rõneꝫ Arist. & cõmentũ.41 deduci ab exercitatis potest ex medio termino Arist. Ideo in.12°. methaphisycæ commutauit in melius admittendo ibi finitatem & infinitatem uirtutis & proportionis.

℄ Et sic sit finis præsentis quæstionis Anno salutis M.CCCC LXXXXVIIII°. Die xª Septembris, Papiæ in conuentu Sancti Apollinaris. Ad Dei gloriosi laudem & honorem, & eorũ temeritatem retundendam, qui phiam suo ingenio meriti præsumentes non uerentur dicere uirtutem infinitaꝫ non esse in rerum natura, quia est ens impossibile fm principia phiæ. Iam eniꝫ patet ꝙ nullo phiæ principio negato non solum substentatur, sꝫ etiaꝫ ex sensibilibus probatur. Erubescant ergo.

F I N I S.

EXPLICIVNT PRAECLARISSIMA COMmentaria Reuerendissimi patris fratris Thomæ. de Vio Caietani Artium sacræ theologiæ almiq̧ ordinis prædicatorum professoris: ac eiusdeꝫ ordinis Generalis Magistri super tres libros Aristotelis de anima una cuꝫ quæstione subtilissima de infinitate primi motoris.

¶ TABVLA QVAESTIONVM MOTARVM super libros de anima: & aliquarum aliaru3 quarum solutio in notandis continetur.

¶ Vtrum omnis notitia sit de genere bonorum honorabilium.
Vtrum sciētia de anima excedat alias incertitudine demonstrationis.
Vtrum scientia de anima excedat alias nobilitate subiecti excepta diuina.
Vtrum hæc scientia adiuuet alias.
Vtrum quæstio 6ª coincidat cum aliqua aliarum.
Vtrum fm doctrinam Arīs aīa sit separabilis a corpe
Vtru3 modus arguendi p̄hi in textu.co.13.sit bonus
Vtrum accipiatur propriu3 animæ: ut distinguitur contra cōmune sibi & corpori organice: aut ut distinguitur contra cōe sibi & corpori obiectiue: an ut distinguitur contra cōe sibi & corpori partiale.
Vtrum aliquid habere operationem propriam inferat illud posse separari.
Vtru3 omnis aīa sit de consideratione naturalis p̄hi
Vtrum anima humana quiditatiue sumpta sit de consideratione p̄hi naturalis.

¶ Tertii libri cº pº.

¶ Vtrum uerum sit q̄ anima sit in subiecto.
Vtrum in uia Auer.subtm accn̄tis sit semp ens actu
Vtrum esse actum primum conueniat omni aīæ.
Vtru3 anima per hoc q̄ est actus primus distinguat a formis naturalibus.
Vtrum aīa conuenientius ponatur in genere actus primi q̄ secundi.
Vtrum omne organicu3 recte ponat in diffinitione animæ.
Vtru3 forma corporeitatis seu mixtionis sit semper alia forma ab anima.
Vtrū in composito sint plures formæ substantiales partiales.
Vtrum ex anima & corpore fiat unum.
Vtru3 uera sit dr̄ntia inter dolabram si esset ens naturale: & dolabra3 quæ de facto est ens artificiale.
Vtrum sermo p̄hi in textu.co.11.uerificetur de ipsa anima an de parte eius.
Vtrum immanifestum an anima sit actus corporis ut nauta nauis.

¶ Capº 2º.

¶ Vtrum Arīs in tex.co.12.contrariam proponat.
Vtru3 diffinitio 2ª de anima sit prior aut posterior prima secundum naturam.
Vtrum Arīs intendit demonstrare q̄ aīa sit actus corporis sumendo actū in cōmuni uel in speciali.

¶ Capº 3º.

¶ Vtrum sint quinq; genera potentiarum.
Vtrum uegetatiuum claudatur in sensitiuo in potª
Vtrum processus quem docet p̄s in tex.co.33.sit a priori uel a posteriori.

¶ Capº 4º.

¶ Vtrum omnium natura constantiū sit terminus
Vtrum alitum patiatur ab alimento.
Vtrum differentia assignata in textu.co.50.inter id quo alitur & id quod alitur sit bona.

¶ Capº 5º.

¶ Vtrum sensus sit potentia ad actum primum & secundum: an ad actum secundum tm̄.
Vtrum sensus sit potentia passiua.

¶ Capº 6º.

¶ Vtrū in tex.co.63.diuisum sit sensibile absolute.
Vtrum sensibilia cōmunia inferant p̄priam spēm.
Vtrum sensibilia cōmunia sint sensibilia per se pº.
Vtru3 ex̄ns in suprema parte speræ ignis manu tangere posset orbem lunæ.
Vtrum lumen exigatur ad uisionem coloris ex p̄te coloris an ex parte medii.
Vtrum uisibilis diuisio bene assignetur in lr̄a.
Vtrum omnia sint uisibilia in lumine.
Vtrum solus color proprius uniuscuiusq; uideatur in lumine.
Vtrum color sit motiuus fm actum diaphani.
Vtrum sensus possit pati sine medio.

¶ Capº 7º.

¶ Vtrum solus aer sit subiectum soni.
Vtrum aer sit medium in sono.
Vtrum diffinitio sonatiui bene assignetur a p̄ho.
Vtrum aer sit organum auditus.

¶ Capº 8º.

¶ Vtrum odor habeat esse reale in medio.

¶ Capº 9º.

¶ Vtrum gustus sit tactus quidam.

¶ Capº. xº.

¶ Vtrum unitas sensus sit unitas generica.
Vtrum plures debeant poni tactus.
Vtrum si plures ponantur tactus cōmunicent in organo & in medio formalr̄.
Vtrum omnis tactus habeat organum medium per participationem.
Vtrum caro sit organum tactus.

¶ Capº xiº.

¶ Vtrum præter sensibile extrinsecu3 oporteat ponere unū aliud agēs qd̄ sit causa eē intentionalis.
Vtrum excellens sensibile corrumpat sensitiuum.
Vtrum aliquid patiatur ab odore colore & reliquis.
Vtrum sit uerum q̄ lumen nihil agat in corpora.
Vtrum sapores faciant aliquid in corp̄a inanimata.
Vtrum species in medio fiant a sensibilibus.
Vtrum odorare sit aliquid præter pati ab odore.

¶ Capº xiiº.

¶ Vtrum sentiamus nos sentire.
Vtrum excellens sensibile corrumpat sensum.

¶ Capº xiiiº.

¶ Vtrum sensus cōmunis sit multiplex.

¶ Capº xvº.

¶ Vtrum diffinitio fantasiæ bene assignetur.

¶ Tertii libri cº pº.

¶ Vtrum inter intelligere & sentire sit similitudo.
Vtrū intus apparens p̄hibeat extraneū & obstruat.
Vtrū diffinitio intellectus possibilis bene assigne.
Vtrum intellectus possibilis differat a materia pª.
Vtrum Arīs uelit p̄bare intellectum esse separatū a corpore existenter.
Vtrum anima sit locus specierum.
Vtrum inter intellectum & sensum sit passibilitas dissimilis.